

Jaarverslag

de Natuur en Milieufederaties

2022

Netwerkdirecteur Annie van de Pas verraste het team van de Postcode Loterij eind 2022 op hun kantoor om even stil te staan bij het jubileum.

Bijdrage Postcode Loterij maakt in iedere provincie een verschil

De Natuur en Milieufederaties mogen al 25 jaar lang rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De vaste jaarlijkse bijdrage van 2,25 miljoen euro maakt het mogelijk dat wij ons samen met 1.200 lokale initiatieven kunnen blijven inzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook enorm dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, netwerkdirecteur van de Natuur en Milieufederaties: “De bijdrage van de Loterij is al 25 jaar een fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten die wij in de 12 provincies kunnen realiseren en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals Energietuinen en Plan Boom. Het is fantastisch dat we op deze manier in heel Nederland extra stappen kunnen zetten.”

Extra schenkingen

Naast de jaarlijkse bijdrage hebben de Natuur en Milieufederaties samen met Vogelbescherming Nederland, LandschappenNL, IVN Natuureducatie en SoortenNL in 2022 een extra schenking van

1,7 miljoen euro ontvangen om [groene vrijwilligers](#) te ondersteunen. Hiermee kunnen we ze nog beter helpen bij het vergroenen van hun eigen buurt. In februari 2023 kregen we nog meer goed nieuws: De Postcode Loterij gaat ons project [Boer & buur met natuur](#) ondersteunen met een bijdrage van 2 miljoen euro. Met dit initiatief stimuleren we groene boeren en actieve burens bij het versnellen van hun plannen en het wegnemen van belemmeringen.

[Bekijk de video waarin we laten zien wat de hulp van de Nationale Postcode Loterij betekent.](#)

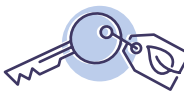

Inhoudsopgave

Facts & figures 2022	4
Voorwoord	5
25 Jaar samen sterk	6
1 De activiteiten van de Natuur en Milieufederaties in 2022	7
Hoe werken we?	7
Waar werken we aan?	8
1.1 Tegengaan van Klimaatverandering en aanpassing aan de gevolgen ervan	8
1.2 Circulaire samenleving	13
1.3 Herstel biodiversiteit	15
1.4 Communicatie/profileringsprojecten	18
1.5 Activiteiten van het bestuur en koepel	19
1.6 Activiteiten van de raad van toezicht	22
1.7 Toekomstparagraaf	23
1.8 Begroting 2023	25
2 Algemene informatie over de organisatie	26
2.1 Doelen en profiel van de Natuur en Milieufederaties	26
2.2 Vertaling van de doelstelling in visie, beleid en strategie	26
2.3 Meerjarenbeleidsplan	27
2.4 Bestuursstructuur van de stichting de Natuur en Milieufederaties	28
2.5 Integriteitsbeleid	29
2.6 Risicoparagraaf	30
3 De financiële positie van de stichting	31
3.1 Staat van Baten en Lasten	31
3.2 Balans en beleid ten aanzien van reserves	32
4 Integriteitsverklaring	32
Bijlagen	33
1 Integriteitsverklaring bestuurders en toezichthouders van de stichting de Natuur en Milieufederaties	33
2 Leden Bestuur en Raad van Toezicht	35
3 Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties in 2022	36

Impact van

de Natuur en Milieufederaties

Bereik	Versterken maatschappelijk middenveld	Verduurzamen bedrijven	Verduurzamen overheidsbeleid
 1.323 aangesloten lokale groepen en organisaties	 71.332 adviezen gegeven aan burgers en lokale organisaties	 4.048 bedrijven advies gegeven over duurzame bedrijfsvoering	 207 zienswijzen ingediend
 37.727 bezoekers aan 1.488 georganiseerde activiteiten	 152 netwerken opgezet	 324 bedrijven helpen verduurzamen	 Bij 728 beleidsontwikkeltrajecten betrokken
 1 miljoen mensen online bereikt en 3.470 keer in de media	 462 maatschappelijke initiatieven helpen opstarten	 2.175 bedrijven toegang gegeven tot kennisuitwisseling over duurzaamheid	 338 concrete plannen ontwikkeld voor beleidsuitvoering

Voorwoord

Matthijs Nijboer
Voorzitter

Annie van de Pas
Netwerkdirecteur

2022 was een jaar waarin de ene crisis de andere leek op te volgen. Van de Groningse gascrisis, naar de stikstofcrisis en de oorlog in Oekraïne. Allemaal omstandigheden die ontzettend veel invloed hebben op de samenleving, en daarmee ook op ons werk.

Vaak moeten wij het binnen ons werk al hebben van een lange adem, maar dat werd hierdoor nog versterkt. Soms lijkt het agenderen van punten moeizaam te lukken. Want wie is er bezig met de natuurinclusieve energietransitie als we midden in een energie- en armoedecrisis zitten? Wie heeft er oog voor basiskwaliteit natuur als alles gedomineerd wordt door stikstof? Hoe komen we tot verduurzaming van onze grondstoffen als we onze basale klimaatdoelen bij lange na niet halen?

Gelukkig kunnen we dan wel elke keer hoop putten uit allerlei lichtpunten. Na 18 jaar blijkt de Nacht van de Nacht ineens heel actueel en werden zelfs op het Binnenhof de lichten gedoofd. We worden gezien op projecten zoals Plan Boom en Energietuinen. En er lijkt langzaam maar landelijk oog voor circulair in de regio te ontstaan.

De aanhouder wint, is het niet alles dan toch wel een deel. En zonder dat deel zou de wereld een stukje minder mooi zijn.

Wij zijn er dan ook van overtuigd dat ons werk alleen maar belangrijker gaat worden en dat wij daarop steeds meer zullen worden gezien, bevraagd en gevraagd. Landelijk heeft dit al geleid tot een erkenning en continuering van ons werk voor de Participatiecoalitie. En ook blijkt dit uit de vele media-aandacht voor ons werk, zoals bij het project Energieboswachters waarbij bewoners getraind worden om grootschalige zonne- en windprojecten te beoordelen op natuurinclusiviteit. Een project dat ook aantoonde hoe belangrijk en waardevol actieve vrijwilligers zijn.

Kortom: de aanhouder wint, is het niet alles dan toch wel een deel. En zonder dat deel zou de wereld een stukje minder mooi zijn. Dus ook de komende jaren blijven wij ons met alle collega's onverminderd inzetten om onze doelen na te streven.

25 jaar Samen Sterk

In 2022 bestonden we 25 jaar. Samen maken we ons al 25 jaar sterk voor mooie en duurzame provincies! Dit vierden we met onze twaalf federaties doormiddel van verschillende inspirerende verhalen. Iedere maand gingen we in gesprek met een directeur van een federatie. Zo stonden we stil bij bijzondere momenten uit ons bestaan en kijken we naar de toekomst. Lees alle verhalen [via onze website](#).

In 2022 vierden ook een groot aantal federaties hun 50-jarige jubileum. Hier werd in Limburg, Zuid-Holland, Brabant, Utrecht, Friesland en Drenthe op verschillende manier bij stil gestaan.

De NMU organiseerde een feestelijk symposium met diverse workshops en bracht een publicatie uit over de Toekomst van het Landschap.

De BMF organiseerde diverse excursies voor hun achterban, waaronder een Energie- en Klimaatsafari voor natuur en biodiversiteit.

Ter ere van het 50-jarig jubileum van de FMF is Friesland 6500 bomen rijker in het FMF jubileumbos.

Het symposium van Natuur en Milieufederatie Limburg bracht boeiende sprekers, grappige intermezzo's en prikkelende sessies over urgente thema's zoals landbouw, water, duurzaamheid en klimaat samen.

NMF Drenthe organiseerde maandelijkse jubileumactiviteiten. In september werd met het 'Drents Perspectief 2050' in de Gouverneurstuin in Assen vooruitgeblikt naar de toekomst.

Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland vierde het 50-jarig bestaan met een symposium en een special website: www.over50jaar.nu

1. De activiteiten van de Natuur en Milieufederaties in 2022

Hoe werken we?

De Natuur en Milieufederaties (NMF's) werken aan natuurrijke en klimaatbestendige provincies. Provincies waar huidige en toekomstige bewoners van een gezonde en schone leefomgeving kunnen genieten. We geven een krachtige stem aan de kwetsbare waarden van natuur en klimaat. Samen met bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden werken de NMF's aan oplossingen. Als netwerkorganisaties verbinden, stimuleren en ondersteunen we tienduizenden burgers, meer dan duizend lokale organisaties, overheden en bedrijven om samen te werken aan een duurzaam en natuurinclusief Nederland.

1 Tussen de staat en de straat

Wij staan dicht bij de lokale omgeving en zien in de praktijk welk beleid wel en niet werkt. We bouwen bruggen tussen de decentrale en landelijke overheid als dat kan en agenderen en jagen gericht aan waar nodig. We vertalen lokale signalen voor overheden en helpen overheden de lokale omgeving te betrekken bij transities.

2 We doen het samen

We werken elke dag samen met inwoners, met maatschappelijke organisaties, bedrijven en met overheden. We staan midden in de maatschappij en zijn gericht op het maatschappelijke belang. Samen komen we verder, is onze stellige overtuiging. We betrekken zoveel mogelijk mensen bij de transitie naar een duurzame samenleving en kijken daarbij verder dan onze eigen achterban.

3 Het kan wel

Daar waar oplossingen uitblijven en praten ons niet verder brengt, brengen wij innovatieve oplossingen in, of ontwikkelen we onze eigen projecten. We laten op positieve wijze en op de voor ons kenmerkende manier – samen met anderen, midden in de samenleving – zien hoe het ook kan. Daarmee behalen we concrete resultaten en brengen we transities op andere wijze dichterbij.

Impact

Om de impact van onze activiteiten te meten voeren we jaarlijks een impactonderzoek uit. In dit onderzoek wordt gekeken naar de meetbare resultaten en effecten (kwantitatief en kwalitatief) van onze activiteiten in het afgelopen jaar. Door de aard van het werk en de complexe netwerk omgeving zijn successen afhankelijk van veel factoren. Het impactonderzoek focust daarom op de directe effecten en resultaten van de activiteiten. Ons [impactrapport van 2022](#) is te vinden op onze website.

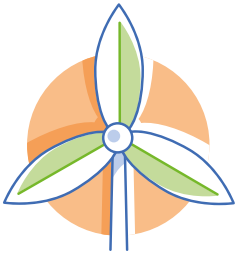

Waar werken we aan?

1.1 Tegengaan van Klimaatverandering en aanpassing aan de gevolgen ervan

In het programma Klimaat & Energie werken we aan het tijdig behalen van de Nederlandse klimaatdoelen met oog voor mens en natuur. Daarom zetten we voor de energietransitie in op versnelling, lokaal draagvlak én natuurinclusiviteit.

In 2022 kwam dit mooi samen in de nasleep van RES 1.0 (Regionale Energiestrategie), de regioplannen voor grootschalige opwek uit zon en wind. Met deze opschaling komen energieprojecten dichterbij bewoners en bij kwetsbare natuur. In het hele land maken onze medewerkers zich daarom hard voor zorgvuldige voorbereidingen die leiden tot projecten met lokale meerwaarde. Ook klimaatadaptatie is onderdeel van het programma: daarmee maken we onze samenleving en onze natuur weerbaarder tegen het toenemende aantal klimaatschokken.

Deelnemers van de energiecoöperatie Goed Veur Mekare zaaien een strook in met kruidenmengsel bij het zonneveld van de toekomstige Energietuin in Olst-Wijhe.

Participatiecoalitie

Het grootste project in dit programma is de Participatiecoalitie. In alle 30 RES-regio's vragen de Natuur en Milieufederaties aandacht voor zaken als tempo, lokaal eigendom en natuur en landschap. Dat gaat via stuur-, werk- en klankbordgroepen, maar ook met [Infographics](#) en andere spontane acties. In 2022 hebben onze medewerkers door het hele land een groot aantal bijeenkomsten en kennissessies georganiseerd, bedoeld om handelingsperspectief te geven aan beleidsmakers en initiatiefnemers. Een goed voorbeeld van concreet resultaat is RES Groningen, waar de federatie nu mede uitwerking geeft aan het afgesproken streven om bij ieder energieproject natuurwaarde toe te voegen. Ook landelijk is hard gewerkt aan visievorming en kennisdeling, zoals met de Masterclass Natuurinclusief: een digitaal tweeluik waarin beleidsmakers werden meegenomen in noodzaak, nut en mogelijkheden voor een natuurinclusieve aanpak. Onze betrokkenheid bij de 'Wijkaanpak aardgasvrij' betaalde zich met name uit in een mooie publicatie met de Participatiecoalitie: [De zoektocht naar volwaardig samenwerken in de warmtetransitie](#). Ook gaf ons lokale werk een goed opstapje voor een belangrijke doorontwikkeling van de Participatiecoalitie. De tweede helft van 2022 stond daarom in het teken van de professionalisering en concretisering van dit programma: we gaan aan de slag met bewonersinitiatieven en concrete verduurzaming in wijken, én met een samenhangend kennisprogramma voor natuurinclusieve RES'en.

Eind 2022 openden we het Loket Energie & Natuur dé kennisplek en ideeënmotor voor biodiversiteit in zonne- en windparken op land.

Voor het project Energietuinen was 2022 een belangrijk schakeljaar. Nu de pilots langzaam richting uitvoering gaan, stuit men lokaal nog op diverse praktische uitdagingen. Tegelijkertijd zien we veel interesse voor het concept. Vanuit het Europese project COME RES (Community Energy for the uptake of Renewables in the Electricity Sector) is het project Energietuinen uitgeroepen als goed voorbeeld voor het realiseren van sociale, economische of ecologische meerwaarde bij hernieuwbare energie. Naar aanleiding daarvan werd een presentatie gegeven aan Spaanse deelnemers van COME RES en toonden Duitse stakeholders interesse en gaan zij in samenwerking met de Technische Universiteit Eindhoven een leertraject uitwerken om in eigen regio Energietuinen te ontwikkelen. Ondertussen werd hard gewerkt aan een online [toolkit Energietuinen](#), waarmee lokale initiatieven steeds beter zelf aan de slag kunnen met een eigen Energietuin.

Populaties versterken

In 2022 werd ook de [Handreiking Populatieversterking](#) opgeleverd: een initiatief van de Natuur en Milieufederaties samen met de Vogelbescherming en Zoogdierverseniging, gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken. De handreiking beschrijft de maatregelen die mogelijk zijn om

de populaties te versterken van soorten vogels en vleermuizen die kwetsbaar zijn voor wind en hoogspanning op land. Ook hebben we uitgezocht hoe deze maatregelen meegenomen kunnen worden in lopende trajecten voor natuur- en gebiedsontwikkeling. De handreiking komt voort uit de NIEWHOL-samenwerking, waarin overheden, de windbranche, TenneT en natuurorganisaties werken aan afspraken voor een beter omgang met deze kwetsbare soorten.

Biodiverse wind- en zonneparken

Eind 2022 lanceerden wij het [Loket Energie & Natuur](#): onze nieuwe vraagbaak, kennisplek en ideeënmotor voor de natuurinclusieve energietransitie. Hier kunnen lokale beleidsmakers, energiecoöperaties en maatschappelijke organisaties terecht voor inspiratie en met al hun adviesvragen. Daarnaast gaan we aan de slag met een eigen onderzoeksagenda: welke uitdagingen staan nog in de weg tussen droom en daad? Hoe creëren we de juiste omstandigheden in Nederland om daadwerkelijk te komen tot biodiverse wind- en zonneparken op land? De komende tijd gaan we daarover volop gesprekken voeren, en werken we aan een mooie set nieuwe kennisproducten.

Landelijke projecten

binnen het programma Klimaat & Energie

Programma

Klimaat & Energie

Looptijd

Doorlopend programma

Budget 2022

€61.299,-

Doel

Positionering, lobby en kennisdeling op het thema Klimaat & Energie

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. [Handreiking Populatieversterking](#)
2. [Training Energieboswachter](#) in 5 provincies en in groot aantal media: totaal nu 89 burgerexperts opgeleid.
3. Opstart [Loket Energie & Natuur](#)
4. Presentatie bij RES-congres: Windenergie & natuur
5. Groene 11 Klimaat & Energie Netwerkborel: 'Uitdagingen in de natuurinclusieve energietransitie'

Project

Energietuinen

Looptijd

Januari 2019 - juni 2024

Budget 2022

€ 275.000,-

Doel

Ontwerpen en realiseren van minimaal 2 Energietuinen, ondersteunen burgerbeweging, uitwerken van een educatief programma, parkmeubilair en kunst.

Federaties

Groningen, Drenthe, Overijssel, Utrecht, Gelderland, Brabant en Limburg.

Mijlpalen 2022

1. [Het ontwerp van het parkmeubilair is gereed](#)
2. Online [toolkit Energietuinen](#)
3. [In Assen Zuid zijn bomen aangeplant](#)
4. [Ecocertified heeft de eerste monitoring gedaan van de Energietuinen in Assen Zuid en Wijhe](#)

Project

Natuurlijke beplanting Energietuinen

Looptijd

Januari 2021 - december 2022

Budget 2022

€ 30.000,-

Doel

Meer biodiversiteit creëren door nieuwe aanplant aan te leggen in Energietuin Assen-Zuid (Dr) en Griendstveen(L).

Federaties

Drenthe en Limburg.

Mijlpalen 2022

1. In Drenthe zijn volgens het inrichtingsplan bomen en struiken geplant
2. In Griendstveen zijn bomen en struiken geplant langs de wandelpaden in het park

Project

Participatiecoalitie RES

(Regionale Energiestrategieën)

Looptijd

Januari 2022 - december 2022

Budget 2022

€ 695.000,- totaalbudget voor RES en Aardgasvrije wijken

Doel

Ondersteuning en advies voor het betrekken van bewoners bij het tot stand komen van de inhoud van de RES en het uitvoeren van projecten voor duurzame opwek van energie door:

1. Bewonersparticipatie
2. 50% Lokaal Eigendom
3. Aandacht voor Natuur en Landschap

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. De PC en de NMF's namen deel aan vrijwel alle RES-organisatiestructuren
2. Doorontwikkeling training Natuurinclusieve Energietransitie
3. [Geven training Natuurinclusieve Energietraining aan gemeenteraden en gemeente ambtenaren](#)

Project

Participatiecoalitie Aardgasvrije Wijken

Looptijd

Januari 2022 - december 2022

Budget 2022

€ 695.000,- totaalbudget voor RES en Aardgasvrije wijken

Doel

Het ondersteunen, adviseren en professionaliseren van bewonersinitiatieven die werken aan een aardgasvrije wijk en hen begeleiden bij het tot stand brengen van een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie met de gemeente.

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. De NMF's hebben gezamenlijk 40 bewonersinitiatieven begeleid bij het tot stand brengen van een samenwerkingsrelatie met de gemeente
2. De NMF's waren gezamenlijk betrokken bij de professionalisering van 98 bewonersinitiatieven
3. Start ontwikkeling programma Natuurinclusieve Warmtetransitie

Project

Loket Energie Natuurinclusief (LENI)

Looptijd

Oktober 2022 - december 2023

Budget 2022

€ 16000,-

Doel

Kennisplek en ideeënmotor voor ontwikkeling biodiversiteit in zonne- en windparken

Federaties

Alle 12.

Mijlpalen 2022

1. [Website Loket Energie & Natuur gelanceerd](#)
2. Onderzoeksagenda opgesteld
3. Inbreng geleverd voor EcoCertified Solar Label

Project

ECF- Kracht van Samen

Looptijd

Juli 2020 - maart 2023

Budget 2022

€98.000,-

Doel

Versterken bewonersparticipatie in warmtetransitie.

Federaties

Overijssel, Utrecht, Groningen, Limburg, Zeeland

Mijlpalen 2022

1. [4 regionale bijeenkomsten De Wij in Aardgasvrij, 171 deelnemers](#)
2. 2 webinars met Programma Aardgasvrije Wijken
3. [2 podcasts met Platform31](#)
4. 1 Community of Practice aangejaagd, 3 andere versterkt

Project

Klimaatambassadeurs

Looptijd

Augustus 2021 – december 2022

Budget 2022

€ 39.300,-

Doel

Het bieden van een pakket van randvoorwaarden aan Klimaatambassadeurs: terugkoppeling, gezamenlijke overleggen, strategie bepalen bij de lobby, kennis verder opbouwen en organiseren van onderlinge uitwisseling tussen de ambassadeurs en leden van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers.

Federaties

Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Overijssel, Groningen.

Mijlpalen 2022

1. Een levendig netwerk opgebouwd met daaraan gekoppeld de nodige publiciteit.
2. Doorstart 2023 en verder door koppeling aan project 'Natuurkracht'.

Project

Handreiking Populatieversterking

Looptijd

Juli 2021 – maart 2022

Budget 2022

€15.000,-

Doel

Ontwikkeling handreiking voor populatieversterkende maatregelen voor vogel- en vleermuissoorten bij wind- en hoogspanning op land.

Federaties

Utrecht, Gelderland

Mijlpalen 2022

Handreiking uitgebracht

1.2 Circulaire samenleving

We willen de ecologische voetafdruk van Nederland verkleinen door de samenleving circulair te maken. We proberen productieketens te sluiten door partijen aan elkaar te koppelen. En we creëren draagvlak om de levensloop van producten circulair te maken en brengen vraag en aanbod bij elkaar binnen ons Servicepunt Circulair. Omdat we van mening zijn dat we circulariteit en kringlopen niet moeten beperken tot de economie hebben we in 2022 de naam van het programma gewijzigd naar Circulaire samenleving.

Het expertteam Circulaire samenleving kwam twee keer bij elkaar. Tijdens de overleggen wisselt het team kennis en ervaring uit en worden strategische plannen gemaakt. Een project dat geza-

menlijk opgepakt werd, was de [KringLogo prijs](#). Deze prijs werd in iedere provincie uitgereikt aan het beste circulaire initiatief. Dit leverde een reeks van mooie en inspirerende initiatieven op. Het [Servicepunt Circulair](#) helpt aanbieders en bedrijven en consumenten aan elkaar te verbinden en iedereen op weg te helpen die stappen wil zetten naar circulariteit. De website wordt steeds beter gevonden zowel door consumenten als producenten van circulaire producten. Inmiddels zijn meer

dan 173 aanbieders van circulaire producten te vinden op de website.

Dat de Natuur en Milieufederaties een belangrijke rol spelen binnen het thema circulair blijkt uit de vraag naar onze kennis en expertise vanuit gemeenten en overheid. Voor Rijkswaterstaat verzorgen we de nieuwsbrief Circulaire Economie in de regio. Met deze brief worden geïnteresseerden geïnformeerd over circulaire initiatieven en actuele onderwerpen die in hun eigen regio spelen. In opdracht van Rijkswaterstaat zijn we een monitoring gestart naar het gebruik van wasbare luiers in kinderdagverblijven. Een pilot hiervoor zal in 2023 plaats gaan vinden in Gelderland.

Landelijke projecten binnen het programma Circulaire samenleving

Programma

Circulaire samenleving

Looptijd

Doorlopend programma

Budget 2022

€68.260,-

Doel

Positionering, lobby en kennisdeling over het thema circulaire samenleving

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

- Nieuwsbrieven over Circulaire economie in de regio verstuurd voor Rijkswaterstaat
- Twee bijeenkomsten expertteam Circulaire samenleving

Project

Nieuwsbrieven CE in de regio

Looptijd

Juni 2022 - december 2022

Budget 2022

€ 14.445,-

Doel

Opzetten van een reeks nieuwsbrieven die als doel hebben regionale initiatieven met elkaar in contact te brengen zodat zij van elkaar kunnen leren.

Federaties

Utrecht, Groningen, Zeeland

Mijlpalen 2022

Content aangeleverd voor drie nieuwsbrieven

Project

All thingsBIO Pro

Looptijd

September 2020 - december 2023

Budget 2022

€ 10.000,-

Doel

Europees project om de bio-economie een stap verder te helpen met inbreng van burgers. Er wordt een serious game en smartphone app ontwikkeld met als doel de publieke opinie over de bio-economie begrijpen en inzichten verschaffen aan beleidsmakers, merkeigenaren en producenten in de bio-economie. Wij werken daarbij aan het thema voedselverpakkingen.

Federaties

NMU, NMO

Mijlpalen 2022

1. Beta-versie serious game en smart phone app vrijgegeven
2. Werving internationale testevents. [Meerdere deelnemers uit Nederland hebben meegedaan \(deels 2023\)](#)

Project

Monitoring Wasbare luiers

Looptijd

Juni 2022 - november 2023

Budget 2022

€ 4.136,-

Doel

Monitoren van de pilots 'Wasbare luiers in kinderdagverblijven'.

Federaties

Utrecht, Gelderland

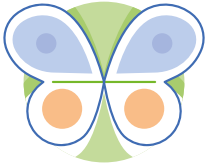
Mijlpalen 2022

Vragenlijsten voor de monitoring opgesteld

1.3 Herstel biodiversiteit

De Natuur en Milieufederaties laten al jaren zien dat landbouw mét natuur mogelijk is: de transitie van de landbouw van veroorzaker van problemen, naar oplossing voor de natuur- en klimaatproblematiek. Een thema dat afgelopen jaar actueler was dan ooit.

Van onderaf jagen we de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen aan, zoals met het project [Valuta voor Veen](#) en zetten we in op nieuwe (korte-keten)-samenwerkingen. In 2022 intensiveerde onze samenwerking met andere natuurorganisaties door deze boodschap gezamenlijk uit te dragen.

Natuurboodschap

Door de ontwikkelingen rondom stikstof hebben wij middels diverse werkgroepen en communicatie-uitingen ingezet op een duidelijke natuurboodschap. Dat deden we richting de politiek met deelname aan verschillende lobby-werkgroepen en richting burgers met de campagne #nietzondernatuur. Om de transitie landbouw met natuur kracht bij te zetten ontwikkelden we het projectplan "Boer & buur met natuur" waarin we samenwerkingen tussen boeren en burgers aanjagen en mogelijk maken. Dit project dienden we in bij de Nationale Postcode Loterij.

Binnen het project [Plan Boom](#) werden in alle twaalf provincies zeer succesvolle uitdeelacties georganiseerd, waardoor er vele jonge boompjes hun weg vonden naar veelal particuliere gronden of buurttuinen. Bijzonder was ook dat Plan Boom op nummer 20 in de Duurzame top 100 van Trouw terecht kwam.

Onze jaarlijkse campagne [Nacht van de Nacht](#) kreeg nooit eerder zoveel media-aandacht als dit jaar. Zelfs op het Binnenhof werden tijdens de Nacht de lichten gedoofd.

Ook werd het [Aanvalsplan Landschap](#) vanuit het Deltaplan Biodiversiteit gepresenteerd. Doel van dit plan is om 10% van het landelijk gebied in te richten voor groene en blauwe landschapselementen. In 2030 moet de helft van deze ambitie zijn gerealiseerd en uiterlijk in 2050 moet het groen-blauwe raamwerk klaar zijn.

Intern werkten we aan meer samenwerking en kennisdeling. Medewerkers uit alle provincies ontmoetten elkaar tijdens biodiversiteitslunches (roulerend tussen de federaties), kennislunches met externe sprekers en een landelijke dag op het erf van een biologische boer.

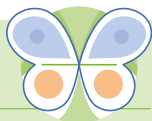

Ook in Flevoland kwamen vrijwilligers in actie om bomen te planten.

Landelijke projecten binnen het programma Biodiversiteit

Programma

Biodiversiteit

Looptijd

Doorlopend programma

Budget 2022

€ 75.795,-

Doel

De NMF's willen de achteruitgang van de biodiversiteit weer een opwaartse beweging laten maken. We zetten ons in om wonen, werken en recreëren in balans te brengen met de natuur zodat er een samenhangend en gezond (eco-)systeem ontstaat met een hoge diversiteit aan typische landschappen met bijbehorende soorten.

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. Samenwerking in stuur/ werkgroep GGA voor gezamenlijke natuurlobby.
2. Ontwikkeling van het project "Boer & buur met natuur"
3. [#nietzondernatuur campagne](#).

Project

GoodFoodClub

Looptijd

Januari 2022 - december 2022

Budget 2022

€ 32.500,-

Doel

Nederlanders kiezen vaker lokaal en duurzaam geproduceerd voedsel; vergroten van draagvlak voor natuurinclusieve landbouw.

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. Update van de website
2. [Content gemaakt rondom dag van de biodiversiteit, verspillingsvrije week etc.](#)
3. [Nominatie Gezonde Innovatie Awards](#)

Project

Nacht van de Nacht

Looptijd

Jaarlijkse campagne

Budget 2022

€ 39.000,-

Doel

Een jaarlijks evenement georganiseerd door de Natuur en Milieufederaties, waarbij er door het hele land evenementen georganiseerd worden in het donker. Honderden bedrijven en gemeenten doven lichten van gebouwen en reclameverlichting.

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. > 300 evenementen met duizenden vrijwilligers en duizenden bezoekers
2. > 50 organisaties & honderden particulieren deden het licht uit. Zelfs het op Het Binnenhof gingen de lichten uit
3. 115 nieuwsitems/artikelen in de media

Project

Plan Boom

Looptijd

Januari 2020 – juni 2024

Budget 2022

€ 640.000,-

Doel

Aanplant van bomen t.b.v. een gezonde leefomgeving, CO2 vastlegging en biodiversiteit.

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

- In vrijwel alle provincies zijn uitdeelacties georganiseerd. Deze acties waren heel succesvol en hiermee hebben we veel bomen uit kunnen delen die vrijwilligers en bewoners zelf hebben geplant.
- [In plantseizoen 2022-2023 loopt de teller van geplante bomen op naar bijna 2 miljoen bomen.](#)

Project

Groene Vrijwilligers Netwerken

Looptijd

Augustus 2022 - december 2025

Budget 2022

€ 21.000,-

Doel

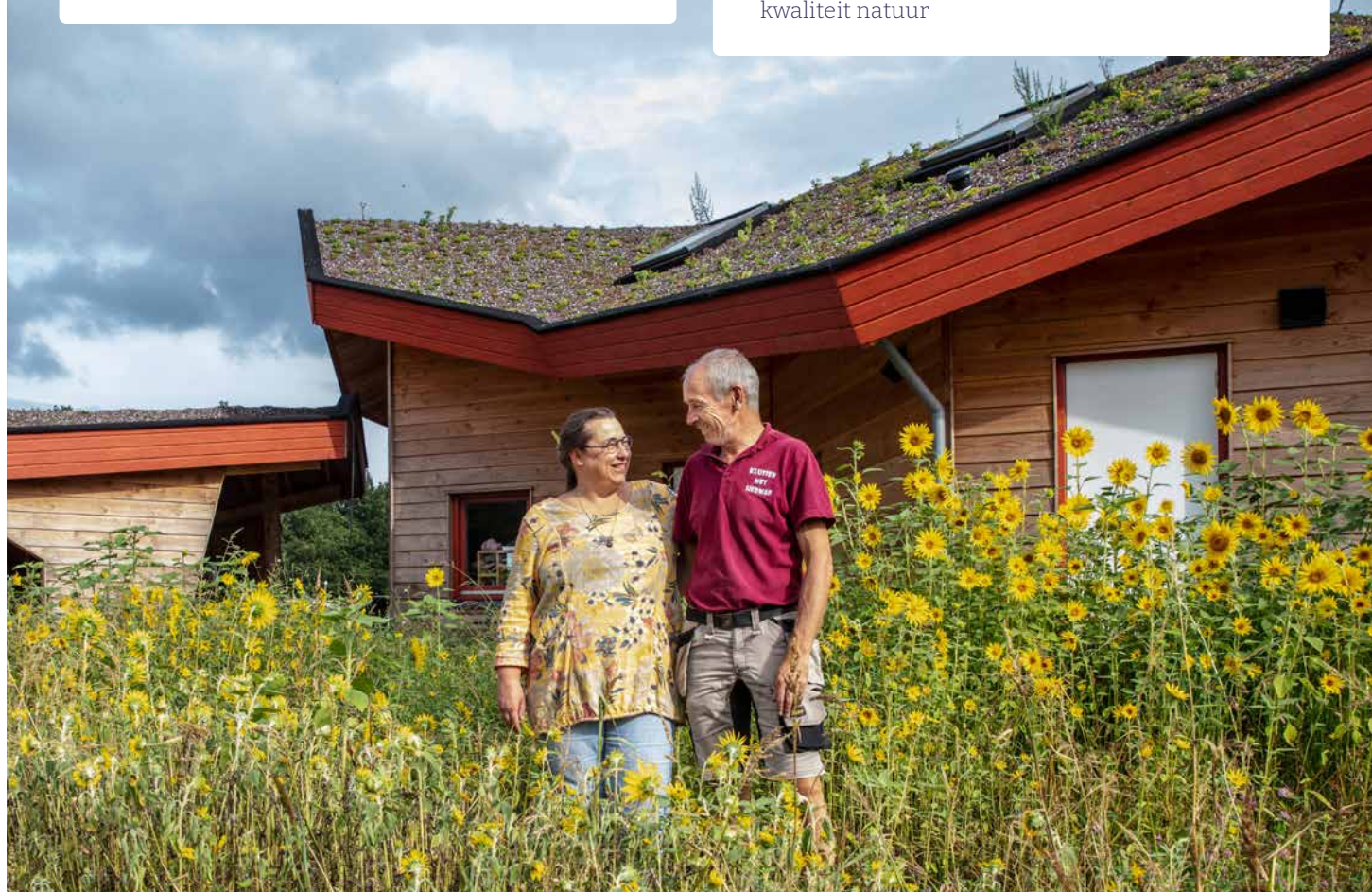
Een netwerk van groene vrijwilligers die gezamenlijke kennis en het netwerk inzetten om hun invloed te versterken

Federaties

Alle 12

Mijlpalen 2022

1. Project Start-up met partners; Vogelbescherming, Landschappen NL, IVN, SoortenNL en de NMF's
2. Project start-up 12 NMF's
3. Voorbereiden inzet tools omgevingswet en basis-kwaliteit natuur

In het kader van het 50-jarige jubileum zette de Natuur en Milieufederatie Drenthe met [het Wonen van de Toekomst](#) vijftig inspirerende deuren virtueel open, zoals het zeshoekige huis van Gaya en Herman Chrisstoffer.

1.4 Communicatie/profileringsprojecten

De communicatie vanuit de 12 provinciale federaties en de koepel met alle landelijke projecten levert een belangrijke bijdrage aan het versterken van de achterban en het effectief behartigen van de natuur- en milieubelangen in de provincies.

Uitwisseling

Hiervoor worden er jaarlijks allerlei activiteiten opgezet. Zo waren er in 2022 diverse online en fysieke bijeenkomsten voor onze achterban, om informatie uit te wisselen en input op te halen die we kunnen inbrengen bij beleidsvormingsprocessen op lokaal, regionaal en landelijk niveau.

Zichtbaar in de media

Daarnaast was er veel contact met beleidsmakers op lokaal, provinciaal en landelijk niveau en zochten we actief de media op om onze boodschap te versterken. Zo waren we ruim 3.470 (2021: 3.340) keer zichtbaar in lokale, regionale en landelijke media.

Groeiende community

De online community van alle milieufederaties samen blijft groeien. Zo kozen ruim 76 duizend (2021: 74 duizend) personen ervoor om een van onze nieuwsbrieven te ontvangen. Op social media

zijn we ook actief en zichtbaar aanwezig. Het aantal volgers blijft groeien op Facebook, Twitter, Instagram en LinkedIn. In totaal bereikten we in 2022 zo'n 111 duizend (2020: 99 duizend) volgers.

Nacht van de Nacht

Onze grootste communicatiecampagne is de Nacht van de Nacht, waarmee we aandacht vragen voor lichtvervuiling en de negatieve effecten daarvan op mens en natuur. Belangrijkste moment van deze campagne is (de aanloop naar) activiteiten tijdens de kortste nacht van het jaar. In 2022 viel dit op 29 oktober. Het onderwerp wordt door steeds meer media opgepakt. We streven ernaar om de jaarlijkse nacht door te ontwikkelen naar een jaarronde campagne.

De Natuur en Milieufederaties hadden in 2022:

- **1.323 aangesloten** lokale groepen en organisaties
- **37.727 bezoekers** aan de 1.488 georganiseerde activiteiten
- **866.156 bezoekers** op de websites
- Ruim **76.000 nieuwsbriefabonnees**
- Ruim **111.000 volgers** en vrienden op social media
- En kwamen ruim **3.470 keer in de media**

1.5 Activiteiten van het bestuur en koepel

Het werk in de provincies en op het landelijk toneel neemt toe, onze programma's groeien en we worden steeds vaker aan de voorkant van processen gevraagd om mee te denken of voor ondersteuning.

Daarnaast zijn in het meerjarenbeleidsplan 2021-2025 ambitieuze plannen opgenomen. Dit alles vraagt om meer efficiëntie en focus en om professionalisering van onze werkwijzen. Daar waren we in 2021 al mee gestart en in 2022 is hier verder aan gewerkt. Daarbij hebben we ons in 2022 met name gericht op professionalisering van de bedrijfsvoering, ontwikkeling van de NMF Academy, betere strategie op lobby en landelijke acquisitie en verandering van de governance.

Landelijke positionering en nieuwe trajecten

In 2022 is de landelijke samenwerking gestaag doorgegroeid. Een groeifonds-aanvraag voor het verduurzamen van werklandschappen die gezamenlijk met IVN gedaan is, werd goedgekeurd. Het project Groene Vrijwilligers Netwerken met Vogelbescherming NL als penvoerder werd toegekend. Het programma Participatiecoalitie heeft wederom een jaar verlenging gekregen, met

daarbij een extra toelage voor opschaling binnen het proces Aardgasvrije wijken. En er werd een voorstel voor de extra trekking van de Nationale Postcode Loterij ingediend met de werktitel burger-boer-coalities. Onlangs werd ook deze bijdrage toegekend en in juni 2023 zal het project van start gaan onder de naam *Boer & buur met natuur*.

Governance

Binnen het traject governance zijn we op zoek naar een nieuw governancemodel dat de koepel helpt om meer slagkracht te krijgen ten goede van de samenwerking en de uitvoering van het werk in de provincies. Op die manier denken we meer impact te kunnen realiseren. Ook is het van belang dat we in het nieuwe model strategie en uitvoering beter scheiden en dat we daarmee in lijn zijn met de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersoon (WBTR) die sinds 1 juli 2021 geldt. Het traject werd gestart in 2021. Gedurende het traject ontstond voortschrijdend inzicht waardoor het duidelijk werd dat er meer tijd nodig was om te komen tot een goede keuze voor een model en de uitwerking daarvan. In december 2022 werd de voorlopige voorkeur voor een dualistisch stichtingsmodel uitgesproken door het algemeen bestuur. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van het model en in juni 2023 zal dit leiden tot een nieuw governancemodel met bijbehorende statuten en reglementen.

Gezamenlijke bedrijfsvoering

In 2022 werd naar aanleiding van advies vanuit de werkgroep Gezamenlijke bedrijfsvoering gestart met het inregelen van een gezamenlijke urenregistratie via ClockWise voor landelijke projecten en ondertekening van documenten via Adobe

Sign. Onderzoek naar een gezamenlijk boekhoudsysteem leidde tot de conclusie dat het zinvol kan zijn gezamenlijk over te stappen naar Exact. Dit zal gefaseerd en naar behoefte gebeuren. Het landelijk stafbureau zal naar aanleiding van dit advies overstappen naar Exact.

Een HR-adviseur van Peoplez heeft de federaties in 2022 voor een dag in de week ondersteund. In 2023 wordt gebruik gemaakt van de HR-helpdesk van Peoplez, medewerkers van federaties kunnen met hun vragen over HR-zaken hiervan gebruik maken.

NMF Academy

We willen het aanbod van opleidingen en trainingen voor medewerkers van de NMF's uitbreiden en professionaliseren. Daarom werd in 2020 de NMF Academy opgezet. Het is de bedoeling om binnen de NMF Academy een gevarieerd en kwalitatief goed aanbod van opleidingen en trainingen te bundelen voor alle medewerkers van de NMF's. Ook wordt met behulp van de NMF Academy de verbinding tussen federaties opgezocht door het organiseren van interne (online) lunch-bijpraatsessies, waarin steeds een actueel project of onderwerp besproken of toegelicht wordt. In 2022 werd de

NMF Academy verder doorontwikkeld. Meer dan 80 medewerkers van de provinciale federaties en het stafbureau werden dit jaar getraind in een of meerdere opleidingen. Er werden praktische/ondersteunende Spits- en Teams-trainingen georganiseerd. En omdat we veel aan projecten werken, is de PMC-training (projectmatig creëren) al sinds 2017 een vaste training en ook dit jaar werd deze gegeven, zowel in de vorm van een eendaagse proefdag als een uitgebreide tweedaagse training. Voor het eerst werd de training Lobby en politieke beleidsbeïnvloeding georganiseerd en deze werd hoog gewaardeerd. Daarnaast werd gestart met een landelijke intervisiegroep waarbij medewerkers van verschillende federaties enkele keren per jaar bij elkaar komen om werkgerelateerde vraagstukken met elkaar te bespreken.

Impact

Eind 2022 rondde de nieuwe impactmanager zijn opleiding af. Om het impactdenken binnen onze organisatie verder te ontwikkelen en onze manier van werken daar beter op aan te laten sluiten, zal de impactmanager in 2023 een nieuwe interne impacttraining voor de NMF Academy ontwikkelen. Ook wordt er in 2023 gewerkt aan het verder door ontwikkelen van onze jaarlijkse impactmeting.

Communicatie

Onze nieuwe communicatiestrategie bestaat uit een inhoudelijke component (het in de schijnwerpers zetten van onze achterban), maar ook een vormgevingscomponent. Wat betreft vormgeving is er in 2022 gewerkt aan het opfrissen van de huisstijl. Onze nieuwe gezamenlijke uitstraling wordt vanaf 2023 zichtbaar. Doordat we allemaal met dezelfde basis gaan werken, wordt ook onze gezamenlijke uitstraling sterker. De inhoudelijke communicatiestrategie komt in 2023 verder tot uitvoering.

Lobby & beleidsbeïnvloeding

Op de drie kernthema's van de NMF's voert de koepel een actieve lobby op het landelijke toneel. Dit gaat altijd over onderwerpen waar federaties of hun achterbannen lokaal of provinciaal tegenaan lopen. Daarnaast zijn de NMF's lid van de Groenell, het samenwerkingsverband van 13 natuur- en milieuorganisaties die samen de ogen en oren in politiek Den Haag vormen. Binnen de Groenell vindt uitwisseling en strategische afstemming plaats over public affairs zaken.

Enkele highlights uit 2022:

- [Pamflet en oproep](#) voor de Gemeenteraadsverkiezingen met concrete duurzame input voor de verkiezingsprogramma's.
- Concrete input aan kamerleden voor debatten in de Tweede Kamer over energie & klimaat, bijvoorbeeld waar het ging over de Regionale Energiestrategieën en de natuurinclusieve energietransitie.
- Deelname aan en [reactie op](#) het traject van Remkes over de stikstofproblematiek.
- Mede-initiatiefnemer van de zeer breed gedeelde campagne [#nietzondernatuur](#), actieve inbreng ten behoeve van de begrotingsbehandeling LNV in de Tweede Kamer ('graag doorpakken zoals geplant').

1.6 Activiteiten van de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft in 2022, naast de twee formele vergaderingen en de informele bijeenkomsten in het voorjaar en het najaar, intensiever contact gehad met het landelijk bureau, het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Dit had te maken met het governancetraject. De raad heeft advies uitgebracht aan het algemeen bestuur over het te kiezen governance model en heeft het algemeen bestuur aangespoord om het proces wel zorgvuldig te doorlopen, maar niet

onnodig lang voort te laten duren. Gezamenlijk werd een einddatum van juni 2023 afgesproken waarbij statutenwijziging goedgekeurd kan worden en de nieuwe governance in zal gaan. Volgens het rooster van aftreden zouden twee RvT-leden in 2022 hun functie neerleggen. Omwille van de ondersteuning binnen het governancetraject blijven deze twee leden nog aan tot het einde van het traject in juni 2023.

Onder het motto 'Doorgaan zoals geplant!' deelden vertegenwoordigers van de 90 organisaties achter de actie #nietzondernatuur eind vorig jaar planten uit aan ministers en Tweede Kamerleden. Onze netwerkdirecteur Annie van de Pas was erbij.

1.7 Toekomstparagraaf

Algemeen

We merken dat de klimaatcrisis steeds hoger op de politieke agenda staat. Wateroverlast, grote droogte en stikstofproblemen worden steeds zichtbaarder, waardoor de urgentie steeds meer gevoeld wordt. We zien dat terug in de vraag naar inzet van de federaties. Steeds vaker lopen we echter ook tegen onze eigen grenzen aan. De personeelstekorten zijn ook bij onze federaties herkenbaar en leiden tot een spanningsveld tussen kansen voor landelijke en regionale projecten en gebrek aan personeel om deze projecten uit te kunnen voeren.

We zullen daarom blijven werken aan aantrekkelijk werkgeverschap en professionalisering en wendbaarheid en flexibiliteit. Het versterken van de onderlinge samenwerking tussen onze federaties blijft daarom ook komende periode een speerpunt.

Inhoudelijk

Inhoudelijk werken wij tot en met 2025 aan de doelen van ons meerjarenbeleidsplan. Binnen het programma Klimaat zetten we in op een natuurinclusieve energietransitie, waarbij we bewustwording creëren dat rekening houden met de natuur essentieel is voor een succesvolle energietransitie. Binnen dit

programma werken we vanuit de Participatiecoalitie aan de Regionale Energiestrategieën en aardgasvrije wijken en aan projecten als Energietuinen en Ambassadeurs Klimaatbuffers. Het programma Biodiversiteit werkt aan een herstel en bevordering van biodiversiteit, onder andere door het promoten van natuurinclusieve landbouw. Daarnaast gaan we binnen het project Boer & buur met natuur aan de slag met het ondersteunen van burger-boercoalities, het ontwikkelen en uitrollen van nieuwe verdienmodellen voor boeren en kennisdeling en brengen we consument en producent van lokale en duurzame producten bij elkaar via onze GoodFoodClub.

Ons expertteam Circulaire samenleving zet het programma landelijk op de kaart en via ons Servicepunt Circulair brengen we aanbieders en afnemers bij elkaar en geven we advies aan ondernemers en overheden.

In de landelijke projecten worden de gewenste resultaten verder geconcretiseerd. De verwachte inkomsten en de geplande besteding van de middelen aan de doelstelling en aan concrete programma's en activiteiten zijn opgenomen in de begroting van 2023 (zie hoofdstuk 1.9).

Foto: WaardeKing/www.waarde-king.nl

Koepel

Het werk van de koepel staat altijd ten dienste van de twaalf provinciale federaties. Inhoudelijk doen we dit door lobby en beleidsbeïnvloeding op landelijk niveau en intern werkt het landelijk bureau steeds aan professionalisering van de bedrijfsvoering en samenwerking. In 2023 zal de nieuwe opgefriste huisstijl, waar alle federaties mee gaan werken, gelanceerd worden. Ook zullen we aan de slag gaan met een nieuw intranet via Teams, gaan we zorgen voor een mooi nieuw aanbod binnen de NMF Academy, organiseren we halfjaarlijks introductiebijeenkomsten voor nieuwe medewerkers en zal in juni de nieuwe governance in werking treden. Daarnaast starten we met het verder ontwikkelen van onze impactmeting. De maandelijks georganiseerde online kennislunches worden zeer gewaardeerd, die blijven we in 2023 ook organiseren.

Doorkijk naar de komende jaren

Het meerjarenbeleidsplan 2021-2025 biedt ons een belangrijk houvast voor onze doelen en werkzaamheden de komende jaren. Duidelijk is dat we voort gaan bouwen op de analyses die we eerder hebben gemaakt over de ontwikkelingen op (middel)lange termijn en de overkoepelende strategie die hiervoor is geïdentificeerd. In het voorjaar van 2023 wordt een tussentijdse evaluatie van het meerjarenbeleidsplan georganiseerd om te bekijken of we nog in lijn lopen met de voorgenomen plannen en of er aanpassingen nodig zijn. Ook zullen in 2023 de provinciale statenverkiezingen plaatsvinden. Naar verwachting gaat dit in veel provincies een ander politiek klimaat opleveren waardoor we ook weer moeten bekijken hoe we onze rol in de provincies goed kunnen blijven vervullen.

Financiële kansen

Naast het behoud van onze huidige financiële middelen, is het heel belangrijk om in te zetten op nieuwe financiële kansen. Daarmee kunnen we onze rol als vertegenwoordiger en belangen-

behartiger van natuur en milieu behouden. De bijdrage van de Postcode Loterij stelt ons mede in staat deze rol te blijven vervullen.

We zien voor de komende jaren meerdere financiële kansen die kunnen bijdragen aan het behalen van impact. Ons projectvoorstel Boer & buur met natuur is begin 2023 toegekend. Hiermee willen we laten zien dat het mogelijk is om landbouw en herstel van biodiversiteit samen te laten gaan en stimuleren we initiatieven van boeren en burgers die hieraan willen bijdragen. Dit project zal in juni 2023 van start gaan. Rond het thema natuurinclusieve energietransitie en rond de Participatiecoalitie verwachten we dat nieuwe, mogelijk meerjarige programma's zich aandienen. Daarnaast hebben thema's als de energietransitie en stikstof veel meer urgentie gekregen wat mogelijk tot uiting gaat komen in nieuwe concrete projecten voor de Natuur en Milieufederaties.

Op het thema Circulaire samenleving hopen we een meer robuuste en langdurige financiële basis te kunnen bewerkstelligen om dit programma verder te ontwikkelen.

1.8 Begroting 2023

Begroting Natuur en Milieufederaties 2023	Begroting 2022		Begroting 2023	
Baten				
NPL- regulier bijdrage	€ 2.250.000	46,0%	€ 2.250.000	41,4%
NPL- projectbijdragen	€ 775.000	15,9%	€ 1.162.000	21,4%
Subsidies van overheden	€ 1.087.000	22,2%	€ 1.843.700	33,9%
Bijdragen federaties meerjarenbeleidsplan	€ 132.000	2,7%	€ -	0,0%
Baten andere organisaties zonder winststreven	€ 269.500	5,5%	€ 107.000	2,0%
Baten voor de tegenprestaties voor de levering van diensten	€ 198.500	4,1%	€ 51.740	1,0%
Overige Baten	€ 175.000	3,6%	€ 25.000	0,5%
Totale baten	€ 4.887.000	100,0%	€ 5.439.440	100,0%

Begroting Natuur en Milieufederaties 2023	Begroting 2022		Begroting 2023	
Lasten				
Bestedingen naar doelstelling:				
Bijdragen aan Natuur en Milieufederaties	€ 1.416.000	29,0%	€ 1.416.000	25,8%
Bijdragen aan milieucentra	€ -	0,0%	€ 140.400	2,6%
Klimaat & Energie	€ 1.699.597	34,8%	€ 2.401.850	43,8%
Biodiversiteit	€ 1.036.763	21,2%	€ 1.053.925	19,2%
Circulaire samenleving	€ 238.763	4,9%	€ 141.765	2,6%
Positionering en professionalisering	€ 262.185	5,4%	€ 153.474	2,8%
Besteed aan de doelstelling	€ 4.653.308	95,2%	€ 5.307.414	96,7%
Beheer en administratie	€ 228.692	4,7%	€ 175.399	3,2%
Saldo financiële baten en lasten	€ 5.000	0,1%	€ 5.000	0,1%
Total lasten	€ 4.887.000	100,0%	€ 5.487.813	100,0%
Saldo	€ -		€ -48.373	
Onttrekking Overige Reserve	€ -		€ 48.373	

2. Algemene informatie over de organisatie

2.1 Doelen en profiel van de Natuur en Milieufederaties

Stichting de Natuur en Milieufederaties (NMF) is de rechtspersoon waarbinnen de 12 provinciale federaties hun samenwerking hebben verankerd. De stichting heeft de volgende doelen, vastgelegd in de statuten:

- het versterken van het werk en de positie van de provinciale milieufederaties in de diverse provincies door het samenwerken, door het uitwisselen van informatie, kennis en inzicht en door het coördineren en uitvoeren van gezamenlijke belangenbehartiging;
- het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale milieufederaties financieel te ondersteunen ten behoeve van het behartigen van de belangen van natuur, milieu en landschap en
- voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De Stichting beoogt niet het maken van winst.

2.2 Vertaling van de doelstelling in visie, beleid en strategie

De 12 Natuur- en Milieufederaties werken samen om de gezamenlijke doelen te bereiken en gezamenlijk meer impact te hebben. We voeren verschillende activiteiten uit om onze doelen te bereiken, zoals het versterken van het (duurzame/ groene) maatschappelijk middenveld en het aanjagen van een duurzaam (provinciaal) beleid. Ook werken we met duurzame koploperbedrijven samen en adviseren we bedrijven over duurzaamheid. Met het uitvoeren van onze eigen projecten, in de provincies en op landelijk niveau, dragen we direct bij aan een duurzame samenleving. Het landelijk staffbureau ondersteunt de federaties in de onderlinge samenwerking en richt zich op het verwerven van inkomsten voor gezamenlijke projecten.

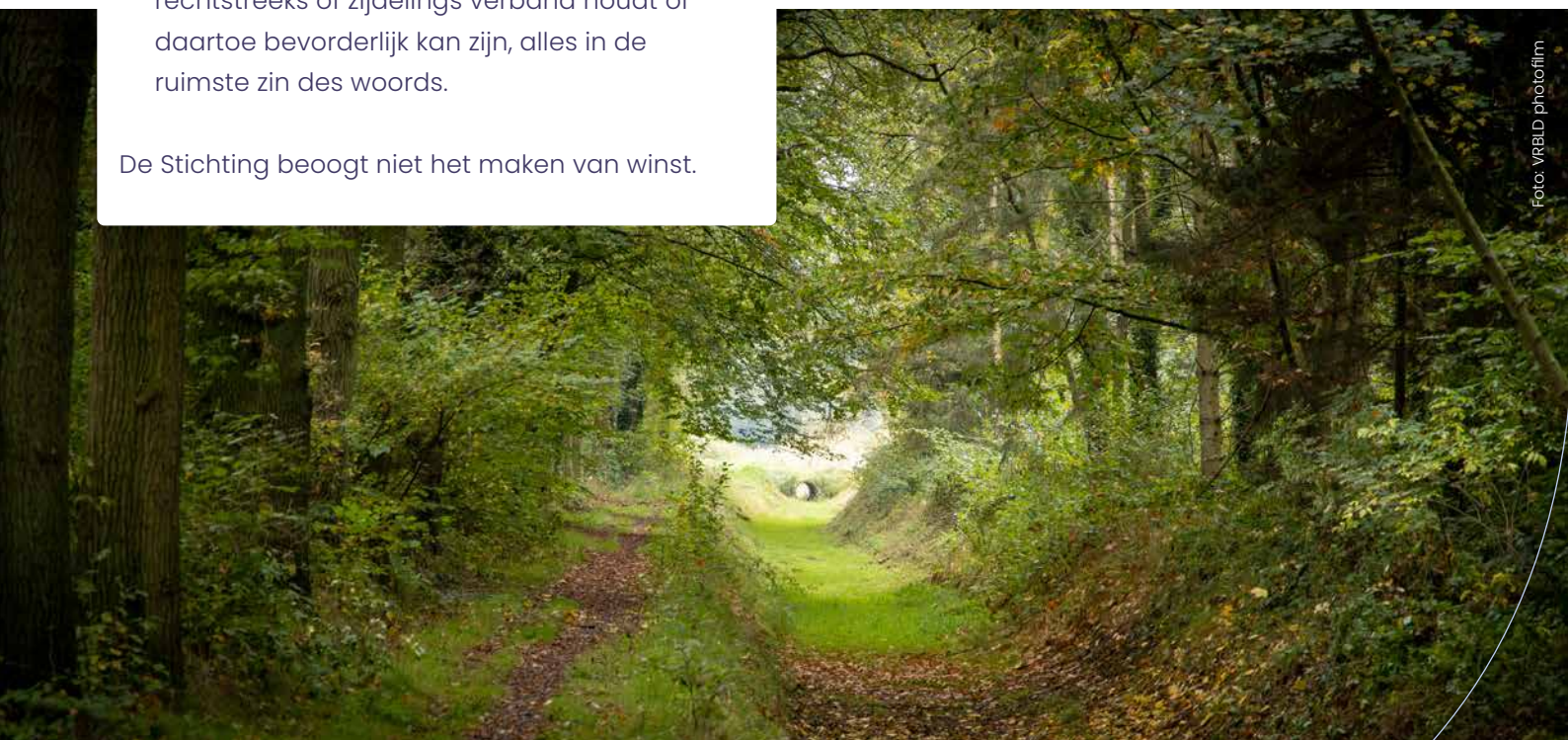

Foto: VRELD photofilm

2.3 Meerjarenbeleidsplan

Het beleid van de samenwerking is beschreven in een meerjarenbeleidsplan, dat jaarlijks wordt vertaald in een jaarwerkplan. Het meerjarenbeleidsplan heeft een looptijd van 2021 tot en met 2025 en hierin zijn de volgende landelijke prioriteiten opgenomen:

De NMF's zetten zich in voor een samenleving die:

- klimaatverandering tegengaat en zorgt voor aanpassing aan de gevolgen ervan;
- werkt aan herstel van biodiversiteit;
- haar voetafdruk verkleint door de samenleving circulair te maken.

De ambities hebben we per thema als volgt geconcretiseerd in programma's:

Klimaat & Energie

Tegengaan van klimaatverandering en aanpassen aan de gevolgen

Biodiversiteit

Herstel van biodiversiteit

Circulaire samenleving

Voetafdruk verkleinen door de samenleving circulair te maken

Activiteiten 2021-2025

De federaties:

- Innoveren en inspireren tot een natuurinclusieve energietransitie door middel van handreikingen, maar ook door projecten zoals Energietuinen.
- Ondersteunen initiatieven van burgers die bij willen dragen aan een natuurinclusieve energietransitie en helpen hen te professionaliseren.
- Borgen de doelen van het Klimaatakkoord op lokaal eigenschap door deelname aan de uitvoeringstafels klimaatakkoord, landelijke werkgroepen en lobby.
- Ontwikkelen van een structurele kennisagenda met digitale vormen van leren en uitwisseling zowel tussen de federaties als extern.

Activiteiten 2021-2025

De federaties:

- Ontwikkelen in samenwerking nieuwe verdienmodellen voor boeren en onderzoeken hoe ecosysteemdiensten gekapitaliseerd kunnen worden voor de boer.
- Brengen producenten en consumenten van lokaal en duurzaam voedsel bij elkaar middels het platform GoodFoodClub.
- Creëren draagvlak voor en behartigen de belangen van natuur en landschap in het provinciale en gemeentelijke beleid.
- Ontwikkelen zelf projecten om natuur en landschap (dicht bij huis) te versterken zoals met project Plan Boom.

Activiteiten 2021-2025

De federaties:

- Brengen de impact van productie en consumptie in beeld en ontwikkelen voorstellen om de voetafdruk te verlagen.
- Bieden handelingsperspectief aan initiatiefnemers, inwoners, ondernemers en overheden via het landelijke Servicepunt Circulair.
- Ondersteunen lokale circulaire initiatieven en ondernemers om hun doelstellingen te behalen.
- Koppelen partijen in de keten aan elkaar en creëren toegevoegde waarde door een integrale benadering in de levenscyclus van producten.
- Brengen vraag en aanbod bij elkaar en zorgen dat de keten zich sluit.

Kortom, we laten de initiatieven van onderop zien, ondersteunen deze en verbinden partijen die samen grote stappen kunnen zetten. Met de steun van bewoners en koploperbedrijven kan een krachtig signaal worden gegeven aan overheden en bedrijven dat mensen verandering willen en die ook dragen. En we nemen zelf initiatieven om duurzaamheid te versnellen. Bij de uitvoering staan het creëren van een breed maatschappelijk bewustzijn, het ontwikkelen van vernieuwende concepten en het aangaan van allianties voorop.

2.4 Bestuursstructuur van de stichting de Natuur en Milieufederaties

Het algemeen bestuur van de Natuur en Milieufederaties wordt gevormd door de 12 directeuren van de provinciale federaties. Het dagelijks bestuur bestond uit een team van drie directeuren waarvan een de taak van voorzitter, een die van penningmeester en een die van vicevoorzitter op zich nam. De netwerkdirecteur en bestuursadviseur nemen deel aan de DB-overleggen en de netwerksecretaris ondersteunt het DB. Voor de toezichthoudende functie is een Raad van Toezicht gevormd die twee keer per jaar formeel bijeen komt en tweemaal informeel. Alle bestuursleden en toezichthouders voldoen aan de statutaire voorwaarden en de eisen van de CBF-erkenning.

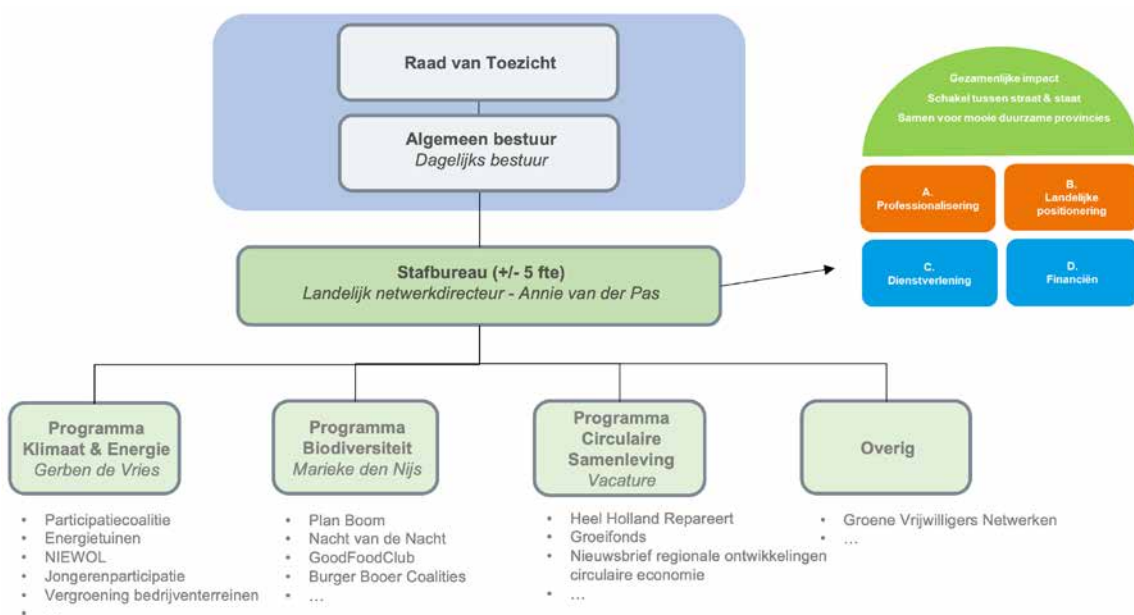
In 2022 bestond de Raad van Toezicht uit 5 leden: 3 leden op voordracht van de federaties uit de regio Noord, Midden, Zuid en 2 extern geworven leden. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie. Tot de bevoegdheden behoren het goedkeuren van de begroting, het jaarwerkplan, de jaarrekening en het jaarverslag, alsmede de meerjarenbeleids-

plannen- en begrotingen. De Raad van Toezicht laat de beleidsvorming en beleidsuitvoering, waar- onder het financieel beheer, over aan het Bestuur.

Het algemeen bestuur stelt jaarlijks de begroting, de werkbegroting, het jaarwerkplan, het jaarverslag en de jaarrekening vast, alsmede eens in de vijf jaar een meerjarenbeleidsplan en meerjarenbegroting. Daarnaast staat regelmatig de voortgang van de programma's op de agenda en worden er strategische kwesties bediscussieerd.

De voorbereiding en uitvoering van het beleid wordt ondersteund door het stafbureau. Dit landelijke bureau werd eind 2022 bemand met de volgende functies: een netwerkdirecteur (0,8 fte), netwerksecretaris (0,8 fte), een bestuursadviseur (0,6 fte), een communicatieadviseur (0,6 fte), een secretariaatsmedewerker (0,2 fte), een administrateur (extern ingehuurd 0,5 fte), medewerker acquisitie (extern ingehuurd 0,2 fte), een communicatiemedewerker (extern ingehuurd 0,2 fte) en een programmasecretaris RES (extern ingehuurd 0,4 fte).

Organogram koepel

2.5 Integriteitsbeleid

Het landelijk bureau van de Natuur en Milieufederaties beschikt over een integriteitsbeleid. Dit bestaat uit een beleidsdocument waarin onze kernwaarden worden aangegeven en waarin beschreven wordt wat wij verstaan onder integriteit, wat het protocol is bij ongewenst gedrag of een vermoeden van een misstand en hoe we het beleid borgen, monitoren en evalueren. Daarnaast omvat het een gedragscode die door medewerkers ondertekend wordt bij indiensttreding. In de gedragscode wordt beschreven wat de waarden en normen van de Natuur en Milieufederaties en welk gedrag wij verwachten van medewerkers, zzp'ers, vrijwilligers en stagiairs.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het vaststellen en uitdragen van het integriteitsbeleid en het beperken van kwetsbaarheid van werkprocessen binnen de organisatie. De netwerkdirecteur is verantwoordelijk voor het uitdragen van het beleid, het periodiek agenderen van het onderwerp en het zorgdragen voor naleving. De netwerksecretaris is verantwoordelijk voor het opstellen, actualiseren en evalueren van het beleid, het organiseren van activiteiten/trainingen op het gebied van integriteit en het verzorgen van registraties en rapportages over integriteit. Minimaal een keer per jaar wordt er met het team een integriteitsbijeenkomst georganiseerd waarbij

cases behandeld worden of gesproken wordt over onderwerpen waar we in ons werk tegenaan lopen.

Meldpunt integriteit

Medewerkers kunnen in geval van problemen anoniem melding doen bij een van onze twee externe vertrouwenspersonen. De vertrouwenspersoon adviseert de medewerker en biedt desgewenst ondersteuning om te komen tot een oplossing van het probleem. Wanneer het niet lukt om tot een oplossing te komen, kan de medewerker (met ondersteuning van de vertrouwenspersoon) een klacht indienen bij de klachtencommissie. Het protocol voor integriteitsmeldingen en klachten is opgenomen in het integriteitsbeleid dat iedere medewerker bij indiensttreding ontvangt.

Ook voor meldingen van buiten de organisatie is een meldpunt ingericht. Iedereen die een misstand binnen de Natuur en Milieufederaties ziet of vermoedt, kan hiervan melding doen bij de netwerksecretaris. Deze meldingen worden vertrouwelijk behandeld en indien nodig, wordt een onderzoek ingesteld.

Meldingen 2022

Er zijn in 2022 geen meldingen of klachten binnengekomen bij de externe vertrouwenspersonen of bij de netwerksecretaris.

2.6 Risicoparagraaf

De NMF streeft ernaar om risico's die gerelateerd zijn aan de samenwerking, bestuur en management, operationele zaken, financieel management, informatiemanagement en juridische verantwoordelijkheden zo goed mogelijk te beheersen. Het gaat niet primair om het vermijden van risico's, maar om het herkennen en beheersen ervan. Door risico's te identificeren, kunnen tijdig passende acties ondernomen worden om schade te voorkomen of te beperken. Risicomanagement maakt integraal deel uit van de planning- en control-cyclus en van projectmanagement en is van toepassing op iedereen in de organisatie. Mogelijke risico's zijn opgenomen in een risicoanalyse die vastgesteld wordt door het algemeen bestuur. In 2022 werden de volgende risico's als voornaamste risico's geïdentificeerd:

Risico's	Beheersmaatregelen:
1 Inflatie en daarmee samenhangend hogere (personeels)kosten, leidend tot een begrotingstekort of onvoldoende resultaten op projecten.	<ul style="list-style-type: none"> • Verwachte hogere kosten opgenomen in begroting • Opname van een risicoparagraaf in de begroting • Tijdig bijstellen resultaatverwachtingen binnen projecten
2 Onvoldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar, leidend tot het niet kunnen leveren van voldoende prestaties. Dit zou kunnen leiden tot reputatieschade en/of verlies van inkomsten en werkt indirect door van federaties op de koepel en andersom.	<ul style="list-style-type: none"> • Waar mogelijk personeel delen • Deeltijdvacatures van verschillende federaties binnen eenzelfde werkgebied gezamenlijk uitzetten als combi-vacature • Sturing vanuit het landelijk bureau welk personeel beschikbaar wordt gesteld in gezamenlijke landelijke projecten
3 Toename hoeveelheid werk en werkdruk, leidend tot het niet kunnen leveren van resultaten en daarmee leidend tot reputatieschade en/of verlies van inkomsten. Hierbij is een wisselwerking tussen federaties en koepel.	<ul style="list-style-type: none"> • Alleen acquisitie uitvoeren die we aankunnen qua capaciteit • Zorgen voor een goede flexibele schil van zzp'ers
4 Samenloop van risico's door snelle groei organisatie, toename werk en beschikbaarheid gekwalificeerd personeel.	<ul style="list-style-type: none"> • Acquisitie in lijn brengen met wat organisatie aankun • Gesprek voeren over onderliggende verwachtingen, tussentijdse evaluaties en vinger aan de pols houden (tussen federaties onderling en landelijke bureau) • Mogelijk maken dat personeel flexibeler onderling uitgewisseld kan worden

In 2023, na overgang naar het nieuwe governance model, zal een nieuwe risico-analyse opgesteld worden waarbij ook mogelijke risico's van de nieuwe organisatiestructuur geïdentificeerd zullen worden. Daarnaast zal met de vertrouwenspersonen gekeken worden naar het arbobeleid en de daarbij behorende risico-inventarisatie en – evaluatie (RI&E).

3. De financiële positie van de stichting

3.1 Staat van Baten en Lasten

Het financiële resultaat van 2022 komt uit op € 58.000 negatief. Begroot was een resultaat van € 0.

In 2022 hebben de provinciale natuur- en milieufederaties een bijdrage verstrekt ten behoeve van het uitvoeren van de landelijke meerjarenstrategie. Daarbij is besloten dat in het geval er per 31-12-2022 een saldo aan "Overige reserves" zou resteren dit aan de provinciale natuur- en milieufederaties zou worden terugbetaald, tot het maximum van de gedane bijdrage. Daarna is bij het opstellen van de begroting 2023 besloten dat het saldo per 31-12-2022 van de Overige Reserves minimaal € 48.373 zal bedragen. Het saldo van de Overige Reserves bedroeg per 01-01-2022

€ 106.373. Dat betekent dat er in een afname van de reserves en daarmee in een negatief resultaat van € 58.000 is voorzien.

Aan de doelstelling werd in totaal € 4.082.184 uitgegeven. Dat is 96,3% van het totaal van de baten (in 2021 was dit 98,2%). Hiervan is 6,8% uitgegeven aan positionering en professionalisering. Aan programma Klimaat & Energie is 31,5%, aan programma Biodiversiteit 17,9% en aan programma Circulaire samenleving 3,4% besteed. Aan de afzonderlijke provinciale federaties is 36,8% als bijdrage uitgekeerd voor hun eigen activiteiten en aan activiteiten van de stedelijke milieuentra is 3,6% besteed.

Om de weidevogelstand te verbeteren is twee jaar geleden het Aanvalsplan Grutto opgezet door verschillende natuurpartijen, waaronder de FMF, in samenwerking met boeren.

3.2 Balans en beleid ten aanzien van reserves

De reserves van de stichting bestaan uit een continuïteitsreserve, mogelijke bestemmingsreserves en een overige reserve. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen, rekening houdend met onderstaande doelstellingen. Over de hoogte van de bestemmingsreserves besluit het bestuur. Indien, na bepaling van de bestemmingsreserves, de continuïteitsreserve het gewenste niveau heeft bereikt, wordt een eventueel resterend positief resultaat toegevoegd aan de overige reserve. Deze overige reserve wordt in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. De zorg voor continuïteit is te onderscheiden in:

- a. Waarborgen dat de kosten van de werkorganisatie voor minstens een half jaar

gedragen kunnen worden bij (deels) wegvallende financiering.

- b. Opvangen van onvoorziene uitgaven.
- c. Opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is uiteraard geen beleid).

Gestreefd wordt naar een continuïteitsreserve ter grootte van € 400.000.

Er is een bestemmingsreserve gevormd betreffende de bate van de Nationale Postcodeloterij, die in het volgend jaar door de stichting ontvangen en besteed wordt.

Het beleid van de reserves wordt om de drie jaar herijkt. De eerstvolgende keer is 2023. Daarnaast kan het bestuur besluiten om deze herijking eerder op de agenda te zetten.

4. Integriteitsverklaring

De bestuursleden en de leden van de raad van toezicht van de Natuur en Milieufederaties hebben allen een integriteitsverklaring ondertekend. Deze verklaring is als bijlage aan dit jaarverslag toegevoegd.

Bijlage 1

Integriteitsverklaring bestuurders en toezichthouders van de stichting de Natuur en Milieufederaties

Integriteitsverklaring bestuurders en toezichthouders De Natuur en Milieufederaties

Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met het voorkomen van tegenstrijdige belangen. Zij onderschrijven het integriteitsbeleid en de bijbehorende gedragscodes van de Natuur en Milieufederaties.

“Bestuurders en toezichthouders kunnen meerdere belangen of functies hebben die elkaar raken. Dit kan voor organisaties nuttig en zelfs nodig zijn, bijvoorbeeld in het kader van de fondsenwerving door bestuurders of de netwerkfunctie van toezichthouders.”

“Ongewenste belangenverstrengeling moet worden voorkomen. Bijvoorbeeld als de belangen een zodanige invloed op elkaar hebben dat de onafhankelijkheid van een bestuurder of toezichthouder in het geding komt. Daardoor kan de organisatie worden beschadigd en vertrouwen en/of legitimiteit verliezen.”

“Tegenstrijdig belang is een zodanig direct of indirect persoonlijk belang van een bestuurder of toezichthouder dat deze niet meer in staat is om de belangen van de organisatie op een integere, objectieve en onbevooroordeelde wijze te behartigen.”

- Bestuurders en toezichthouders zorgen voor een cultuur van openheid en aanspreekbaarheid binnen de organisatie.

- Het bestuur en de raad van toezicht vergewissen zich van de onafhankelijkheid van hun leden. Bestuurders en toezichthouders hebben geen zakelijke of persoonlijke belangen of relaties met de organisatie anders dan als bestuurder of toezichthouder, tenzij anders schriftelijk is overeengekomen. Zij aanvaarden zonder voorafgaande goedkeuring van de raad van toezicht geen (neven)functies die gezien de aard of het tijdsbeslag raken aan hun functioneren.
- Bestuurders en toezichthouders laten het belang van de organisatie prevaleren boven eigen belangen en onthouden zich van persoonlijke bevoordeling.
- Bestuurders/toezichthouders melden elke vorm van (mogelijke) belangenverstremgeling en (potentieel) tegenstrijdig belang aan de voorzitter van de raad van toezicht en verschaffen hem daarover alle relevante informatie. De raad van toezicht besluit dan buiten de aanwezigheid van de betrokken toezichthouder(s) en/of bestuurder(s) of er sprake is van ongewenste belangenverstremgeling of tegenstrijdig belang en treft passende maatregelen. De raad van toezicht geeft hierover openheid binnen de organisatie en naar externe belanghebbenden.
- Als op basis van een melding geconstateerd wordt dat er sprake is van ongewenste belangenverstremgeling zorgt de betrokken bestuurder of toezichthouder ervoor dat deze

belangenverstremgeling zo snel mogelijk wordt opgeheven. De raad van toezicht ziet hierop toe en neemt maatregelen wanneer de betrokken bestuurder of toezichthouder hierin nalatig is.

- Als er sprake is van tegenstrijdige belangen neemt de betrokken bestuurder of toezichthouder niet deel aan de voorbereiding, beraadslaging, besluitvorming en uitvoering van deze zaken.
- Besluiten tot het aangaan van transacties of relaties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders of toezichthouders (kunnen) spelen, behoeven vooraf goedkeuring door de raad van toezicht. De raad van toezicht legt deze besluiten schriftelijk en met een motivering vast en rapporteert hierover in het jaarverslag.
- Alle bestuurders en toezichthouders voldoen aan de ANBI-integriteitseisen. Dit wil zeggen dat hij/zij niet veroordeeld mag zijn voor een misdrijf.

Bestuurder/toezichthouder verklaart hierbij alle verlangde gegevens te hebben verstrekt aan de Natuur en Milieufederaties en geen inlichtingen of gegevens te hebben achtergehouden of verzwegen die hij redelijkerwijze had behoren te verstrekken en waarvan bestuurder/toezichthouder wist of redelijkerwijze had moeten begrijpen dat zij voor de Natuur en Milieufederaties zo wezenlijk zijn dat indien die verzwegen feiten of gegevens bekend waren geweest bij de Natuur en Milieufederaties, geen benoeming tot bestuurder/toezichthouder zou hebben plaatsgevonden.

Na 18 jaar blijkt de Nacht van de Nacht ineens heel actueel. In 2022 werden zelfs op het Binnenhof en bij rijksoverheidsgebouwen als de Zurchtoren de lichten gedoofd.

Bijlage 2

Leden Bestuur en Raad van Toezicht

Het bestuur van de stichting bestaat uit de directeuren van de 12 provinciale federaties.

In 2022 waren dat de volgende personen:

Leden Bestuur

Jan-Willem Lobeek	Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen
Hans van der Werf	Stichting Friese Milieufederatie
Reinder Hoekstra	Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe
Matthijs Nijboer	Stichting Natuur en Milieu Overijssel - Voorzitter AB vanaf 1-9-2018
Petra Souwerbren	Vereniging Natuur en Milieu Gelderland
Josja Veraart	Stichting Natuur en Milieufederatie Utrecht
Vera Dam	Vereniging Natuur en Milieufederatie Flevoland
Sijas Akkerman	Vereniging Natuur en Milieufederatie Noord-Holland
Alex Ouwehand	Stichting Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland
Ira von Harras	Vereniging Zeeuwse Milieufederatie - Lid DB vanaf 1-9-2018
Femke Dingemans	Stichting Brabantse Milieufederatie - Lid DB/penningmeester vanaf 1-1-2020
Ton Hermanussen	Stichting Natuur en Milieufederatie Limburg

Leden Raad van Toezicht

Paquita Pérez Salgado	Voorgedragen vanuit de Regio Zuid
Kees Stap	Voorgedragen vanuit de Regio Midden
Han de Wit	Voorgedragen vanuit de Regio Noord, Voorzitter
Jan Leentvaar	Extern geworven lid
Suzanne van der Pijll	Extern geworven lid

Bijlage 3

Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties in 2022

Leden Bestuur met nevenfuncties

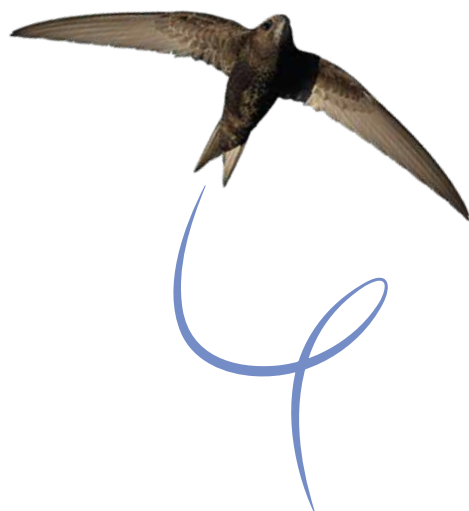
Sijas Akkerman	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Advies Keygene • Lid Raad van Advies ForFarmers • Eigenaar van Oliithe – trends en strategie • Lid Bestuur Stichting Platform CO2 Neutraal
Jan-Willem Lobeek	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Toezicht VCOG • Secretaris Coöperatie VanOns U.A. • Lid Raad van Advies A.G.S.R. Gyas
Alex Ouwehand	<ul style="list-style-type: none"> • Directeur Bespaar Lokaal • Directeur CO2-bank Zuid-Holland • Lid Adviescommissie Europees fonds voor Maritieme Zaken en Visserij, Ministerie Economische Zaken en Klimaat • Lid Adviescommissie Havenomgevingsfonds Rotterdam • Lid Comité van Toezicht Kansen voor West (EFRO) • Bestuurslid Stichting Nationale Koolstofmarkt • Lid Stuurgroep Just for Transition Groot-Rijnmond
Matthijs Nijboer	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurslid Platform CO2 neutraal • Penningmeester Stichting Climate Campus • Voorzitter Stichting Enterprise Innovatiefonds • Bestuurslid (a.i.) buurtvereniging Havenkwartier Deventer • Lid monitoringscomité EFRO Oost-Nederland
Petra Souwerbren	<ul style="list-style-type: none"> • Lid Raad van Toezicht Good Fish Foundation • Voorzitter bestuur stichting Projectkoor Cappella ad Fluvium (01-05-2021 tot 01-04 -2022) • Koördirigent
Ton Hermanussen	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurslid FBE Limburg • Bestuurslid Stichting Dorpswijngaard Mariagaarde • Initiatiefnemer Probroom
Femke Dingemans	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen bestuurslid Water Natuurlijk, Regio Noord-Brabant
Hans van der Werf	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurder van Vrienden van de Friese Milieu Federatie • Bestuurslid Platform CO2 neutraal
Josja Veraart	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurslid Stichting Gebiedsontwikkeling Utrecht-West • Lid DB Gebiedscommissie Utrecht West • Lid bestuur CO2-bank Utrecht (opgeheven per 30-06-2022) • Lid curriculumcommissie opleiding Future Planet Studies UVA • Lid Bestuur Platform CO2 neutraal

Bijlage 3 (vervolg)

Nevenfuncties Bestuur van Stichting De Natuur Milieufederaties in 2022

Leden Raad van Toezicht met nevenfuncties

Paquita. Perez Salgado	<ul style="list-style-type: none"> • Unesco Chair in “Knowledge Transfer for Sustainable Development supported by ICTs” aan de Open Universiteit • Lid Het Groene Brein • Lid Provinciale Commissie Omgevingsvraagstukken Limburg
Jan Leentvaar	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter Vereniging Zorgboerderijen Flevoland • Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Welzijn Lelystad • Ambassadeur de Lelystadse Uitdaging • Lid Raad van Toezicht Flevolandschap
Suzanne van der Pijl	<ul style="list-style-type: none"> • Managing Partner Schuttelaar & Partners • Lid van de Raad van Toezicht van Streekeigen Producten Nederland • Lid van de Werkveldadviesraad van Avans Hogeschool • Bestuurslid Stichting Smart Food Alliance • Lid van de redactieraad van VMT
Kees Stap	<ul style="list-style-type: none"> • Eigenaar van Energiepaleis
Han de Wit	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch Adviseur TAUW • DB-lid Climate Campus • Bestuurslid RCT Gelderland

Jaarrekening

2022

5. Jaarrekening 2022

5.1 Balans per 31 december 2022 (Na verwerking resultaatbestemming)

		31 december 2022	31 december 2021
ACTIVA	Ref.	€	€
Vaste activa	1	-	-
Kortlopende vorderingen en overlopende activa	2	2.565.594	2.511.318
Liquide middelen	3	2.509.197	3.269.321
Totaal activa		5.074.791	5.780.639
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Reserves:			
Continuïteitsreserve	4	400.000	400.000
Bestemmingsreserve	5	2.250.000	2.250.000
Overige reserves	6	48.373	106.373
		2.698.373	2.756.373
Kortlopende schulden	7	2.376.418	3.024.266
Totaal passiva		5.074.791	5.780.639

In 2022 werd de training Energieboswachter in vijf provincies gegeven, waarmee er steeds meer burgerexperts bijkomen die kunnen bijdragen aan het natuurinclusief realiseren van een wind- of zonnepark. Op de foto de Energieboswachters in Lopikerwaard (Utrecht).

5.2 Staat van baten en lasten over 2022

		werkelijk 2022	begroting 2022	werkelijk 2021
BATEN			€	€
Baten van loterijorganisaties	8	2.999.138	3.025.000	3.033.083
Baten van subsidies van overheden	9	755.045	1.087.000	982.515
Som van de geworven baten		3.754.183	4.112.000	4.015.598
Baten andere organisaties zonder winststreven	10	117.411	269.500	63.535
Baten voor de tegenprestatie voor de levering van diensten	11	74.454	373.500	75.194
Overige baten		47.336	132.000	1.872
Som der baten		3.993.384	4.887.000	4.156.199
LASTEN				
Besteed aan doelstellingen:				
Positionering en professionalisering	12	259.756	262.185	245.724
Klimaat	13	1.211.799	1.699.597	1.089.782
Biodiversiteit	14	690.454	1.036.763	1.014.386
Circulaire Economie	15	128.956	238.763	176.638
Bijdragen aan milieucentra	16	140.400	-	140.400
Bijdragen aan natuur- en milieufederaties	17	1.416.000	1.416.000	1.416.000
		3.847.365	4.653.308	4.082.930
Werving baten	18	-	-	-
Beheer en administratie	19	193.765	228.692	140.254
Som der lasten		4.041.130	4.882.000	4.223.184
Saldo financiële baten en lasten	20	10.254-	5.000-	3.167-
Resultaat		58.000-	-	70.152-
Resultaat bestemming				
Toevoeging/onttrekking aan:				
Overige reserves		58.000-	-	70.152-
		58.000-	-	70.152-

5.3 Kasstroomoverzicht 2022

	2022	2021
	€	€
Resultaat	58.000-	70.152-
Afschrijvingen	-	20.954
Mutatie bestemmingsreserve (buiten resultaatbestemming)	-	-
Verandering in werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	54.276-	51.781-
Mutatie kortlopende schulden	647.848-	645.096-
Kasstroom uit operationele activiteiten	760.124-	746.075-
Stand liquide middelen per 31 dec	2.509.197	3.269.321
Stand liquide middelen per 1 jan	3.269.321	4.015.396
	760.124-	746.075-

Dit kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode

Foto: VRBLD photofilm/ Erik van der Burgt

5.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Stichting De Natuur en Milieufederaties is gevestigd te Utrecht, Arthur van Schendelstraat 600, 3511 MJ.

De doelstelling van de stichting is:

- het versterken van het werk en de positie van de provinciale Natuur- en Milieufederaties in de diverse provincies door het samenwerken, door het uitwisselen van informatie, kennis en inzicht en door het coördineren van gezamenlijke belangenbehartiging.
- het verkrijgen en beheren van gelden om daarmee de activiteiten van de provinciale Natuur- en Milieufederaties financieel te ondersteunen ten behoeve van het behartigen van de belangen van natuur en milieu.
- voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

Inrichting Jaarrekening

De jaarrekening is ingericht conform de Richtlijn Fondsenwervende Organisaties (RJ 650).

Grondslagen voor waardering

Vaste activa

De vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs onder aftrek van een lineaire afschrijving.

Overige activa en passiva

Overige activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde.

Grondslagen van resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als verschil tussen de baten beschikbaar voor doelstelling en de bestedingen over het jaar. De baten worden verantwoord in het jaar waar deze betrekking op hebben. Voorzover de baten gebruikt worden voor de (mede)financiering van projecten worden zij verantwoord in de verslagperiode waarin de projectkosten worden gemaakt. Niet bestede projectgelden worden op de balans geactiveerd als nog te besteden projectgelden. De kosten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben

Foto: VRBLD photofilm/Erik van der Burgt

5.5 Toelichting op de balans per 31 december 2022

	31 december 2022	31 december 2021
ACTIVA	€	€
1. Immateriële vaste activa		
Aanschafwaarde	-	104.774
Cumlatieve afschrijvingen	-	83.820
Boekwaarde per 1 januari	-	20.954
Investering	-	-
Afschrijving	-	20.954
Boekwaarde per 31 december	-	-

De gehele investering betreft een investering in een CRM-systeem. Het jaar 2016 is het eerste jaar van investering. Het afschrijvingspercentage bedraagt 20% per jaar. Begin 2017 is het CRM-systeem in gebruik genomen en vanaf dat moment is er afgeschreven op het volledige investeringsbedrag. Het volledige investeringsbedrag betreft de aanschafwaarde van het CRM-systeem minus bijdragen van de 12 provinciale natuur en milieufederaties. De afschrijvingen zijn verantwoord bij de samenwerkingsprojecten als "gezamenlijk CRM". De boekwaarde per 31 december 2021 bedraagt € 0.

2. Kortlopende vorderingen en overlopende activa		
De post kan als volgt worden toegelicht:		
Loterijgelden Nationale Postcodeloterij	2.250.000	2.250.000
Leningen	30.000	40.000
Debiteuren	27.118	12.588
Te ontvangen omzetbelasting	-	6.710
Nog te ontvangen bedragen	242.588	188.142
Vooruitbetaalde bedragen	15.888	13.878
	2.565.594	2.511.318

Per einde van het jaar wordt een vordering opgenomen op de Nationale Postcodeloterij. Het bedrag betreft de toezegging van Nationale Postcodeloterij op basis van een meerjarige overeenkomst. De bron van het bedrag ligt bij de loterijgelden van die door de Nationale Postcodeloterij in een vorig jaar zijn ontvangen. Tegenover deze post wordt aan de passiva kant van de balans een bestemmingsreserve opgenomen voor hetzelfde bedrag. Het bedrag bij leningen (€ 30.000) betreft een renteloze lening aan de Natuur en milieufederatie Noord-Holland, welke in termijnen zal worden terugbetaald. Van de post "nog te ontvangen bedragen" heeft € 235.405 betrekking op diverse nog te ontvangen subsidies en overige bijdragen ten behoeve van projecten.

3. Liquide middelen		
Triodos zakelijke rekening	221.901	164.118
Triodos zakelijke spaarrekening	109.942	109.966
ASN sparen zakelijk	2.177.354	2.995.237
	2.509.197	3.269.321

Deze bedragen zijn direct opeisbaar.

(Vervolg Toelichting op de balans per 31 december 2022)

	31 december 2022	31 december 2021
PASSIVA	€	€

Reserves

De reserves van de stichting bestaan uit een continuïteitsreserve, mogelijke bestemmingsreserves en een overige reserve. De stichting streeft naar het aanhouden van een zo klein mogelijk eigen vermogen, rekening houdend met onderstaande doelstellingen. Over de hoogte van de bestemmingsreserves besluit het bestuur. Indien, na bepaling van de bestemmingsreserves, de continuïteitsreserve het gewenste niveau heeft bereikt wordt een eventueel resterend positief resultaat toegevoegd aan de overige reserve. Deze overige reserve wordt in het daaropvolgende jaar bestemd, zodat het eigen vermogen zoveel mogelijk beperkt blijft tot een continuïteitsreserve om de continuïteit te waarborgen. De zorg voor continuïteit is te onderscheiden in:

- Waarborgen dat de kosten van de werkorganisatie voor minstens een half jaar gedragen kunnen worden bij (deels) wegvallende financiering.
- Opvangen van onvoorziene uitgaven.
- Opvangen van tegenvallers bij projecten (overschrijding van projectbegrotingen is uiteraard geen beleid).

Gestreefd wordt naar een continuïteitsreserve ter grote van € 400.000.

De bestemmingsreserve betreft de bate van de Nationale Postcodeloterij, die in het volgend jaar door de stichting ontvangen en besteed wordt. Voor 2022 betreft dit loterijgelden die door de Nationale Postcodeloterij in 2022 verworven zijn en die conform de richtlijn 650 betrekking hebben op het verslagjaar van de stichting. Op de balans is dan ook een vordering op de Nationale Postcodeloterij opgenomen voor hetzelfde bedrag.

De mutaties in de reserves kunnen als volgt worden toegelicht:

4. Continuïteitsreserve		
Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	400.000	400.000
Onttrekking/toevoeging boekjaar	-	-
Stand per 31 december	400.000	400.000

5. Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	2.250.000	2.250.000
Onttrekking/toevoeging boekjaar	-	-
Stand per 31 december	2.250.000	2.250.000

6. Overige reserves		
Stand per 1 januari	106.373	176.525
Mutatie boekjaar (n.a.v. resultaatverdeling)	58.000-	70.152-
Stand per 31 december	48.373	106.373

(Vervolg Toelichting op de balans per 31 december 2022)

	31 december 2022	31 december 2021
PASSIVA	€	€
7. Kortlopende schulden		
Crediteuren	143.303	177.507
Belastingen en premies sociale verzekering	7.598	5.878
Reservering vakantiegeld	10.809	9.507
Pensioenpremies	3.742	5.980
Te betalen omzetbelasting	9.223	-
Nog te besteden gelden Nationale Postcode Loterij projecten (1)	1.397.277	2.102.550
Nog te besteden projectgelden uit jaarlijkse bijdrage van de Nationale Postcode Loterij	38.783	82.648
Nog te besteden projectgelden overig (2)	401.671	98.367
Nog te betalen bedragen aan federaties	311.067	434.465
Verplichting verlofdagen	1.837	2.153
Overige nog te betalen bedragen	51.108	105.211
	2.376.418	3.024.266

(1) Het betreft een bedrag van € 709.213 voor het project Energietuinen en € 688.064 voor project Plan Boom.

(2) De hier vermelde bedragen betreffen ontvangen gelden in 2022 of eerder maar waarvan de realisatie in 2023 plaats vindt.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

De Natuur en Milieufederaties heeft een huurovereenkomst met de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) waarbij jaarlijks de huurperiode met een jaar verlengd kan worden. De NMU berekent de huurlasten door o.b.v. de verhouding van de personele bezetting. Voor 2023 wordt uitgegaan van een bedrag van € 30.120.

In 2022 organiseerden we voor de eerste keer de Kringlogo prijs waarmee we mooie circulaire burgerinitiatieven verschillende provincies in het zonnetje zetten. In Gelderland wonnen de initiatiefnemers van het Buurtgroenbedrijf Bokhashi.

5.6 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022

	werkelijk 2022	begroot 2022	werkelijk 2021
	€	€	€
8. Baten van Loterijorganisaties			
Baten Nationale Postcode Loterij:			
Jaarlijkse bijdrage	2.250.000	2.250.000	2.250.000
NPL gelden uit nog te besteden projectgelden	43.865	-	26.335
Bijdrage voor project Energietuinen	208.606	350.000	222.342
Bijdrage voor project Plan Boom	496.667	425.000	534.406
	2.999.138	3.025.000	3.033.083

Tussen de Nationale Postcode Loterij en Stichting De Natuur en Milieufederaties is een overeenkomst tot en met 31 december 2025 gesloten, waarin bepaald is dat Stichting De Natuur en Milieufederaties als beneficiënt zal delen in de opbrengst van de loterij.

Naast de reguliere bijdrage, op grond van de overeenkomst, van de Nationale Postcode Loterij wordt deze post aangevuld met baten uit voorgaande jaren als dekking van de kosten die in het boekjaar zijn gemaakt voor de verschillende samenwerkingsprojecten en verminderd met het deel van de bijdrage die in een volgend jaar als dekking wordt verantwoord. Dit op grond van de systematiek dat een bijdrage volledig wordt opgenomen in het jaar van toekenning waarbij voor het niet bestede deel een post wordt opgenomen onder de noemer 'nog te besteden projectgelden' die onder de kortlopende schulden wordt verantwoord. In 2022 gaat het om € 43.865.

Voor het project Energietuinen heeft de Nationale Postcode Loterij een bedrag beschikbaar gesteld van € 1.650.000. Het project is in 2019 gestart en heeft een looptijd van 5 jaar. In 2022 is € 208.606 hiervan besteed. Voor het project Plan Boom heeft de Nationale Postcode Loterij een bedrag beschikbaar gesteld van € 2.250.000. Het project is in 2020 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar. In 2022 is hiervan € 496.667 besteed.

(Vervolg Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022)

	werkelijk 2022	begroot 2022	werkelijk 2021
	€	€	€
9. Baten van subsidies van overheden			
Ministerie van Binnenlandse Zaken	695.000	-	712.286
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	30.045	-	52.679
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	30.000	-	31.000
Provincie Utrecht	-	-	186.550
Niet gespecificeerd	-	1.087.000	-
	755.045	1.087.000	982.515

Het vermelde bedrag van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betreft subsidie voor het Programma Participatiecoalitie. Penvoerder van dit project is de stichting HIER klimaatbureau. Deze gelden zijn door de 12 provinciale organisaties en de koepel gebruikt om ondersteuningsprogramma's te bieden in het kader van het Klimaatakkoord op de terreinen van regionale energie strategieën en aardgasvrije wijken.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft een subsidie beschikbaar gesteld van € 72.500 voor maatregelpakketten populatieversterking i.h.k. NIEWHOL. In 2022 is hiervan € 14.930 besteed. Daarnaast heeft het ministerie een subsidie beschikbaar gesteld van € 80.000 t.b.v. het Loket Energie Natuur Inclusief, waarvan in 2022 € 13.597 besteed is. Verder nemen de Natuur en Milieufederaties deel aan het door de Europese Unie gefinancierde project Life IP Delta Nature. Voor de duur van 5 jaar ontvangt de stichting hiervoor € 22.500. In 2022 is daarvan € 1.517 besteed. Penvoerder van dit project is de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (EZK).

Ten behoeve van de beplanting van energietuinen heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een subsidie beschikbaar gesteld van € 30.000.

10. Baten van andere organisaties zonder winststreven			
European Climate Foundation	80.281	-	13.800
Wereld Natuur Fonds	14.300	-	8.700
Fachagentur Nachachsende Rohstoffe	13.578	-	21.035
Vogelbescherming	6.280	-	-
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	2.972	-	-
Staatsbosbeheer	-	-	20.000
niet gespecificeerd	-	269.500	-
	117.411	269.500	63.535

(Vervolg Toelichting op de staat van baten en lasten over 2022)

De European Climate Foundation ondersteund ons financieel ten behoeve de transitie aardgasvrije wijken.

De bijdrage van het Wereld Natuur Fonds is beschikbaar gesteld ten behoeve van het project "Klimaatbuffers Ambassadeurs". De bijdrage van Fachagentur Nachachsende Rohstoffe is bestemd voor het project "All things bio". Ten behoeve van het project "Groene Vrijwilligers Netwerken" wordt een bijdrage van de Vogelbescherming ontvangen.

Voor het organiseren van regiobijeenkomsten over aardgasvrije wijken is van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een bijdrage ontvangen.

	werkelijk 2022	begroot 2022	werkelijk 2021
	€	€	€
11. Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten			
Verkoop boompakketten Plan Boom	30.810	175.000	24.572
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	25.000	-	-
Rijkswaterstaat	13.147	-	-
Stichting HIER	2.997	-	-
Vattenfal	2.500	-	-
RVO	-	-	32.950
FATER	-	-	13.589
Tennet	-	-	3.175
Diverse Baten Nacht van de Nacht	-	-	908
niet gespecificeerd	-	198.500	-
	74.454	373.500	75.194

De bijdragen van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit was bestemd voor het project "Klimaatbuffers Ambassadeurs". Voor Rijkswaterstaat lopen de opdrachten "Nieuwsbrieven Circulaire Economie" en "Monitoring wasbare luiers". Met bijdrage van de stichting HIER is bijgedragen tot het ontwikkelen van een EZKvisie. Het bedrag van Vattenfal betreft sponsoring t.b.v. het project "Nacht van de Nacht".

12. Overige baten			
Bijdrage provinciale federaties t.b.v. uitvoering meerjarenstrategie	46.207	-	-
Giften	1.130	-	1.872
	47.337	-	1.872

20. Saldo financiële baten en lasten			
Ontvangen rente	17	-	-
Betaalde rente	9.725-	-	2.315-
Bankkosten	546-	-	852-
niet gespecificeerd	-	5.000-	-
	10.254-	5.000-	3.167-

5.7 Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Doelstelling								Totaal 2022	Begroot 2022	Werkelijk 2021
	12 Positionering en Professionalisering	13 Klimaat	14 Biodiversiteit	15 Circulaire Economie	16 Bijdragen milieu- centra	17 Bijdragen milieu- federaties	18 Werving baten	19 Beheer en administratie			
Bijdrage aan milieucentra	-	-	-	-	140.400	-	-	-	140.400	-	140.400
Bijdrage aan milieu-federaties	-	-	-	-	-	1.416.000	-	-	1.416.000	1.416.000	1.416.000
Personeelskosten	104.022	174.621	45.355	30.179	-	-	-	126.382	480.560	355.000	485.024
Huisvestingskosten	3.861	6.481	1.683	1.120	-	-	-	4.690	17.835	25.000	23.000
Bureaunkosten	2.256	3.787	984	654	-	-	-	2.741	10.421	7.000	3.239
Accountantskosten	-	-	-	-	-	-	-	11.067	11.067	10.000	10.121
Overige organisatiekosten	2.866	-	-	-	-	-	-	-	2.866	3.000	4.469
Bestuurskosten	-	-	-	-	-	-	-	48.884	48.884	32.500	29.312
Samenwerking milieu-federaties	69.422	-	-	-	-	-	-	-	69.422	77.000	55.014
Communicatiekosten	33.782	-	-	-	-	-	-	-	33.782	42.500	14.991
Overige samenwerkingskosten	36.048	3.999	-	-	-	-	-	-	40.047	49.600	34.853
Materiële projectkosten	7.500	1.022.912	642.432	97.002	-	-	-	-	1.769.846	2.864.400	2.006.761
	259.756	1.211.799	690.454	128.956	140.400	1.416.000	-	193.765	4.041.130	4.882.000	4.223.184

Specificatie materiële projectkosten:

Deze bedragen zijn inclusief de personele inzet van de provinciale natuur- en milieufederaties.

	werkelijk 2022	werkelijk 2021
	€	€
Doelstelling Positionering en professionalisering		
Gezamenlijke intranet en websites	7.500	-
Gezamenlijk CRM	-	20.954
	7.500	20.954

Doelstelling Klimaat		
Participatiecoalitie	695.009	712.286
Energietuinen	216.606	222.342
ECF Aardgasvrij	83.253	13.800
Programma Klimaat	51.612	39.701
Ambassadeurs Klimaatbuffers	39.300	-
Nacht van de Nacht	35.413	44.614
Natuurlijke beplanting Energietuinen	30.014	-
Handreiking populatieversterking	14.931	-
Loket Energie Natuur Inclusief	13.597	-
Acquisitie-ondersteuning	11.549	-
Gesprekken EZK-visie	2.997	-
Handreiking Natuur en Landschap	-	31.011
Ecologische netinpassing	-	3.175
af: inzet koepel NMF (i.v.m. dubbeltelling)	171.369-	164.320-
	1.022.912	902.609

Doelstelling Biodiversiteit		
Plan Boom	528.422	568.775
Programma Biodiversiteit	74.133	97.537
Good Food Club	23.331	30.350
Acquisitie-ondersteuning	11.549	-
Groene Vrijwilligers Netwerken	6.280	-
Life Delta Natuur	1.517	4.410
Valuta Voor Veen	-	186.550
Handreiking populatieversterking	-	48.269
Ambassadeurs Klimaatbuffers	-	28.700
Omgevingswet	-	14.560
af: inzet koepel NMF (i.v.m. dubbeltelling)	2.800-	29.389-
	642.432	949.762

(Vervolg Specificatie materiële projectkosten)

	werkelijk 2022	werkelijk 2021
	€	€
Doelstelling Circulaire Economie		
Programma Circulaire Economie	58.728	66.312
All things bio	13.578	21.035
Acquisitie-ondersteuning	11.549	-
Nieuwsbrieven Circulaire Economie	9.917	-
Monitoring wasbare luiers	3.230	-
Circulaire economie, versnellen in de regio	-	32.950
Embraced (luier project)	-	13.589
af: inzet koepel NMF (i.v.m. dubbeltelling)		450-
	97.002	133.436

De uitgaven van de Stichting zijn te verdelen over zes categorieën doelstellingen, namelijk:

- Positionering en professionalisering
- Klimaat
- Biodiversiteit
- Circulaire Economie
- Bijdragen aan milieucentra
- Bijdragen aan milieufederaties

De toerekening van de uitvoeringskosten aan de doelstellingen vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten. De personele kosten worden toegerekend aan de doelstellingen op basis van de urenregistratie. Ook de verdeling van de huisvestingskosten en bureaustkosten zijn daaraan gerelateerd.

Het financiële resultaat van 2022 komt uit op € 58.000 negatief. Begroot was een resultaat van € 0.

In 2022 hebben de provinciale natuur- en milieufederaties een bijdrage verstrekt ten behoeve van het uitvoeren van de landelijke meerjarenstrategie.

Daarbij is besloten dat in het geval er per 31-12-2022 een saldo aan "Overige reserves" zou resterende dit aan de provinciale natuur- en milieufederaties zou worden terugbetaald, tot het maximum van de gedane bijdrage. Daarna is bij het opstellen van de begroting 2023 besloten dat het saldo per 31-12-2022 van de Overige Reserves minimaal € 48.373 zal bedragen. Het saldo van de Overige Reserves bedroeg per 01-01-2022 € 106.373. Dat betekent dat er in een afname van de reserves en daarmee in een negatief resultaat van € 58.000 is voorzien.

Bij het opstellen van de begroting 2022 is ervan uitgegaan dat de bijdragen aan de milieucentra gedaan zouden worden ten behoeve van specifieke projecten. Het begrote bedrag van € 140.000 was bij de begroting opgenomen onder de materiële projectkosten. Later is hiertoe anders besloten en zijn de bijdragen aan de milieucentra, gelijk voorgaande jaren, verantwoord onder "bijdrage aan milieucentra".

In 2022 had de stichting een gemiddelde personeelsbezetting van 3,1 fte. Er waren medewerkers in dienst voor de volgende functies:

Functie	uren gemiddeld per week	periode	
netwerkdirecteur	32	1-jan.-2022	31-dec.-2022
netwerksecretaris	32	1-jan.-2022	31-dec.-2022
communicatie	24	1-jan.-2022	31-dec.-2022
beleidsadviseur	24	1-jan.-2022	31-dec.-2022
programmameider klimaat	32	1-okt.-2022	31-dec.-2022

Daarnaast zijn functionarissen door de stichting ingehuurd voor het projectleiderschap Participatiecoalitie, communicatie, financiën en secretariaat.

Verantwoording bezoldiging directie en toezichthouders

Stichting De Natuur en Milieufederaties had in 2022 geen bezoldigd bestuur. Bestuurlijke taken worden gedaan door directeuren van de 12 aangesloten Natuur- en Milieufederaties binnen de tijd dat zij zijn aangesteld bij de eigen organisatie.

Het toezichthoudende orgaan (Raad van Toezicht) bestaat uit 5 leden: 3 leden op voordracht van de Natuur en -Milieufederaties uit de regio's Noord, Midden, Zuid en 2 extern geworven leden. Zij ontvangen geen bezoldiging.

De directie werd in 2022 gevormd door mevr. J. Van de Pas. Er was een dienstverband met haar voor 32 uur per week. Het Algemeen Bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2021. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt De Natuur en Milieufederaties de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen.

De weging van de situatie bij De Natuur en Milieufederaties vond plaats door het AB. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 330 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 92.975 (1 FTE/12 mnd.). Het voor de toetsing relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg voor J. v.d. Pas (0,84 FTE/12 mnd) € 78,295. Het werkelijk jaarinkomen (€ 72.260) bleef binnen het geldende maximum.

Tevens valt de totale bezoldiging binnen de WNT-norm van € 216.000 (fulltime) zoals deze voor het jaar 2022 geldt.

	2022	2021
	€	€
Naam	J. van de Pas	J. van de Pas
Functie	netwerkdirecteur	netwerkdirecteur
Duur dienstverband in	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,84	0,84
Dienstbetrekking	ja	ja
Individueel WNT-maximum	181.895	176.000
Bezoldiging		
Beloning (= jaarinkomen)	72.260	70.627
Belastbare onkostenvergoedingen		-
Beloningen betaalbaar op termijn (pensioen wg-deel)	11.095	10.978
Subtotaal	83.355	81.605
-/- Inverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	83.355	81.605

Er zijn in 2022 geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan leden van de Raad van Toezicht, leden van het bestuur of directie

Besteding aan de doelstelling

Doelbestedingspercentage van de baten		
Bestedingen aan de doelstellingen	3.847.365	4.082.930
Som der baten	3.993.384	4.156.199
Som der lasten	4.041.130	4.223.184
Bestedingen aan de doelstellingen / som der baten:	96,3%	98,2%
Bestedingen aan de doelstellingen / som der lasten:	95,2%	96,7%
Fondsenwervingspercentage		
Kosten eigen fondsenwerving / baten eigen fondsenwerving:*	0,0%	0,0%
Percentage beheer en administratie		
Kosten beheer en administratie	193.765	140.254
Som der lasten	4.041.130	4.223.184
Kosten beheer en administratie / som der lasten:	4,8%	3,3%

* Stichting De Natuur en Milieufederaties is geen fondsenwervende instelling, maar kansspelbegunstigde. De stichting doet in het algemeen geen beroep op de publieke offervaardigheid.

6. Overige gegevens

6.1 Vaststelling en goedkeuring

De jaarrekening 2022 is door de raad van toezicht op 31 mei goedgekeurd en door het bestuur op 8 juni vastgesteld.

6.2 Statutaire bepaling resultaatbestemming

In de statuten van de stichting zijn geen bepalingen opgenomen omtrent de bestemming van het resultaat.

6.3 Resultaatbestemming

Het bestuur stelt de resultaatbestemming vast overeenkomstig de resultaatverdeling zoals opgenomen in de staat van baten en lasten.

6.4 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die hier vermeld dienen te worden.

De Natuur en Milieufederatie Groningen lanceerde tijdens het Sustainable Moments Festival twee ReceptenRoutes: fietsroutes waarbij je je voedsel van dichtbij haalt en naar huis gaat met de ingrediënten voor een lokaal gerecht.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van
Stichting De Natuur en Milieufederaties te Utrecht

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting De Natuur en Milieufederaties te Utrecht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting De Natuur en Milieufederaties per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de Richtlijn 650 Fondsenwervende Instellingen.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting De Natuur en Milieufederaties zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ 650.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ 650 en de bepalingen krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn,

moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 8 juni 2023
De Jong AFM B.V.

Origineel getekend J.D. de Jong AA

Stichting De Natuur en Milieufederaties

Arthur van Schendelstraat 600

3511 MJ Utrecht

www.natuurenmilieufederaties.nl

**de natuur en
milieufederaties**

Samen voor mooie en
duurzame provincies